Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 5 ИЮНЬ, 1979 ШУ. ● № 67 (6042). ● Мах 2 кепиг.

1980 шера чотагIа

ИтлагIча пятилетка задана В. И. Ленин вaь 110 шу дузача денга кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаьй «Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно-экспериментальни завода дуккхача болхлоша. Царех тIехдика лоархIабеш ба ункхаза къахьегаш барех дуккха бараши цхьайола бригадаши. Тоъал ха я пятилетка хьалхарча диъ шера план кхоачаш а яь тIадоагIача шера чотах заводерча 76 болхлочо йиъ бригадой къахьега. Шоай диъ шера задани кхоачашъярах хьалхарчарна рапорт делар Усатов Владимир Иванович, Лосевнов Роберт Ильич керте леттача токарийи слесарийи бригадаша, токараша П. А. Урусова, Г. А. Нагибина, А. И. Соловьева, А. М. Сарвисовас, кхы дуккхачар.

Уж санна къахьегаш барий мутIареш денгара денга шерлу. Цунга хьежжа дог гIоадоака къахьегама толамаш доахаш я завода коллектив пятилетка диълагIча шера. Валови продукци арахецара пхе бетта план 100,3 процент кхоачашъяьй цо. Планал совгIа арахийцай 192 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Товарни продукци маьхала яккхара пхе бетта план йиъ ах процент тIехкхоачаш а еш, заданел совгIа маьхала яьккхай 143 эзар сома маьха продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра пачхаьалкхен план ялхи ах процент тIехкхоачашъяьй. Из лакхъяра чотах арахийцай планал совгIа мел кийчъяь продукци. Шоай къахьегама толамаш тIа-тIа тоадеш къахьегаш ба уж укх бетта а.

* * *

«ТIехьабусараш боаца бе болх!» яхача девизагIа шерра социалистически яхь йоаржаьй «Промавтоматика» НПО Грозненски опытни завода болхлоша. Цу яхь дакъа лоацаш барех цхьаккха болхло вац ункхаза шийна смени нормаш кхоачаш ца еш. Болхлоша иштта къахьегар бахьан долаш цхьаккха бутт дIабахийтац завода коллективо пачхаьалкхен плани тIанийца социалистически декхараши дукха тIехкхоачаш ца деш.

Продукци маьхала яккхара пхе бетта план 102,7 процент кхоачашъяьй завода болхлоша, заданел совгIа цар маьхала яьккхай 73 эзар сома маьха товарни продукци. Валови продукци арахецара пачхаьалкхен план 102,2 процент кхоачаш а еш, заданел совгIа цар кийчъяьй 58 эзар сом мах бола продукци.

Денгара денга тоалуш латт завода коллектива техникоэкономически хьокхамаш а. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 1,6 процент тIехкхоачашъяьй. Планал совгIа продукци маьхала яккхарах бийдал, электроэнерги, метала, кхыйола материалаш кхоярах, арахецача продукцега дIабоада мах лохбарах укх шера планагIа лаьрхIачул совгIа пачхаьалкхенна 29 эзар сом пайда баьб.

Уж толамаш доахача дакъа а лоацаш, пятилетка ханал хьалха кхоачашъяра тIанийца декхараш тIехкхоачашдеш дукха участкаши болхлойи ба ункхаза. Царех я пятилетка диъ шера план кхоачашъе герга йола Дубровин Александр Андреевичи Коновалов Михаил Александровичи керте леттача коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча гальванически электронномонтажни участкай коллективаш. Заводерча сверловщика Вылвинский Николай Васильевича, слесарь-сборщика Малякин Федор Александровича, радиоаппаратура регулировщика Бабичев Анатолий Дмитриевича хIанзалехьа тIехкхоачашъяьй пхе шера задани. Пятилетка диъ шера задани кхоачашъяь 43 болхло ва заводе. Царех ба фрезеровщик Анищенко Вячеслав Петрович, регулировщик Никитин Валентин Иванович, кхы дуккхабараш а.

В. КОСТОЕВ.

ДЕКХАРЕХ ДИКА ЛОАРХIАБУ

«Ялата санна йоалхо е доакъар Iалашдара а!» — аьнна йолча девизагIа доакъар кийчдара республике лаьржача яхье хьнаре дакъа лоацаш ба Надтеречни района «Верхненаурский» совхоза кхаш леладераш, механизатораш. Доакъар кийчдара йоккха балха опыт йола механизатор Исаев Сала керте а оттавеш лаьрххIа отряд вIашагIъеллай боахамо. Цун довлакхьа я доакъар Iалашдеш хиланза аргйоаца техника, иштта: кхо косилка, кхо йолхьиг, цхьа аргIаш ду ши агрегат, лафеташца МТЗ-50 маркаx йола пхи трактор, и. дI.

Укх шера планагIа 750 тонн йол, 3400 тонн силос кийчъе езаш ба цу отряда къахьегамхой. Цхьабакъда, кхзал доакъар Iалашдаь Iе дага бац уж. Цар дош деннад хьайбаш цаI-ах шера кхаба кхоачам хилпал яз кийчде. ЛаьрхIар кхоачашде йиш хулийтаргйола дика тороаш а я цар. Дика тIаьнинай доакъара 70 гектара тIа дIайийна хинна люцерна, 320 — судански буц, 50 — кен. Иштта дика дегIайоагIаш латт 250 гектара тIа силоса дIайийна хьажкIаш а.

Люцерна хьаьха йолаьй отрядо. Гектара тIара юкъера лаьрхIача йиъ тонн йол йоал, планагIа чуеца лийрхIар 2,5 тонн мара йоацаш. Из буц укх шера диказа хьакха уйла йолаш ба механизатораш. ХIьта люцерна шоллагIа хьакха еза ха ескагIа хьатIакхачийтар дукха, буц хьекха мукъадаьлачахьа кхай тIа минеральни удобренеш а тоесаш хий дулл отрядо.

Люцерна чуеташ кхычарел овсарегIа болх бу механизаторо Гинаев Шамадо, хIаьта хьекха буц гульеш — Хамидов Рамзана, цунах холаш, аргIаш дотташ — Мусьмаев Iийсас. Балха нормаш 80—100 процент тIехкхоачаш ца еш наггахьа мара ди дIадахийтац царех хIараме.

Кхы а цхьаи дийнахьа болх бича люцерна чуйиа йовккхаргья. Цул тIехьагIа суданка хьакха йолаергья.

* * *

Толамца кхоачашдеш къабоагIа укх шера шоатта хьалхашка латта декхараш цу боахама коммуниста Хажмурадов Зияс кулгалдеча шурий ферма къахьегамхой а. Иштта, ах шера плана 382 йолаш хIанзле 340 тонн совгIа шура дIаеннай цар пачхаьалкхенга. Белгалдаккха доагIа, хьоаналгеи цIена хиларгеи хьежача эррига шура цхьоалагIча класса кондици йолаш хилар.

ХIанз дийнахьа юкъера лаьрхIача 10 килограмм шура йоаккх хIара Iаттагара, хIаьта пачхаьалкхенга 2,5—2,8 тонн йохк.

Доаркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара кхо моттиг цIи хезача доаркаша Шахтемирова Маликас, Дукаева Маккас, Мадаева Матусас дIалоац. Соахка хIара Iаттагара кхо эзарнел совгIа шура яьккхар цар.

Пачхаьалкхенга дулх доахара план ферма коллективо тIехкхоачашъяьй хIанзле. Иштта, ялх бетта планагIа 52 тонн доахка дезаш хиначa 55 тонн дехкад. Из толам бакъа доакха новкъостал дир хьнаре болх беча бежа Iуно Хамидов Рамзана.

Х. МАГОМЕДОВ.

ТАХАН КЕРТТЕРДАР — ДОАКЪАР IАЛАШДАР

Доакъар Iалашдара месячник дIадоладелча денз республика боахамаша кийчъяьй дукха хIама ца эшаш 6800 тонн йол, 15600 тонн сенаж, 4100 тонн силос, 1750 тонн доакъара гранулаш, даьккхад 1910 тонн баьций витаминни хьоар.

Хьайбашта ма хулла дукхагIа доакъар Iалашдара яьржача социалистически яхье хIанз хьалха ба Шелковской района колхозийи совхозийи къахьегамхой. Масала, цар хIанзле Iалашъяьй 2160 тонн йол, 12471 тонн сенаж, 694 тонн силос, кийчдаьд 1090 тонн баьций витаминни хьоар. Иштта дика лоархIаеш хьайоагIа доакъар Iалашдара хьалхашка латтача декхарех Наурски, Гудермесски, Грозненски районаш а.

ТIеххьарча хана кIезиг-дукха сихдаьд доакъар Iалашдера балхаш Надтеречни, Сунженски, Малгобекски, Шалински районий боахамаша. Цунца цхьане доакъар Iалашдара месячника план кхоачашъе тIехьабусаш ба Назрановски, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски районий юрта боахама болхлой.

Доакъар Iалашдара месячник толамца чакхдаккхара — хаддаза теркам тIабахийта беза массанахьа!

Хала дале а...

Дукха хьайбаш да тха боахаме леладеш. Духхьала ма да 40 эзар совгIа. Цул совгIа кхо шурий ферма я.

Дика лоархIабу колхозлой хьалхашка латтача декхарех. Иштта, хIанзле тIехкхоачашъяьй Iоахарий кхедара шера план, шура пачхаьалкхенга дIалу тIара дийнахьа 7000 килограмм совгIа, план 6200 килограмм мара йоацача.

ТIехь тIайоагIача хана йоаккхаргйола хьайбай продукци уж кхоачам хилпал доакъарца Iалашдерга хьежа мара хургьац. Из дика кхетаду колхозхоша. Цудухьа нийслуча кхоачамбоацараш ца хьовсам лоттабеш, халонех ца кхераш, доакъар дукхагIа Iалашде йиш хулийтача торонех пайда эц цар.

ХIаьта укх месячнике планагIа кийчъе езаш я 2800 тонн йол, 400 тонн гранулаши баьций витаминни хьоари. Фу даьд хIанзле?

Йол колхозхоша 1150 тонн Iалашъяьй, хIаьта баьций витаминни хьоар 200 тонн даьккхад. АВМ яхача баьций витаминни хьоар доаккхача йиъ агрегато кхаь сменагIа болх бу. Цхьабакъда царга бизза болх байта вIаштIехьдолац тха, такхъяккхара буц ца тоъар бахьан долаш. Из нийсденнад буц хьокха моттиг, доакъара цех йолчара 15—20 километр гаьнен транспорт ца тоъари бахьан долаш. Бакъда из кхоачамбоацар укх деношка дIадоаккхаргдолаш лаьрххIа мероприятеш вIаштIехьъяьхай.

Иштта, цкъа-дале, баьций витаминни хьоара чакхъяккхара буц доакъари цеха гаргагIа ухача кхашкаре а хьокхаш, гаьнагIа ухачара аьла хьакха оттадаьд. Цул совгIа буц хьатIакхахьара вIаьа йолчул совгIа кхы а ши трактор оттаергья лафеташца.

ЦаI-ах бутт совгIа ха я ункхаза догIа ца делахь. Из бахьан долаш бурунин дагIеношкара буц малхо йоагаь дIаьлиххай. ХIаьта оаха хIера шера дукхагIаоле доакъар цу моттигашкара Iалашдора.

Илата лаьрхIа дIахо кхекича а пайда баргбоацаш я малхо йоакъаеш латта гурахьа 1742 гектара тIа дIайийна хиша гурахье юкъ культураш. Республика юртбоахама министерствера еха комисси хьежачул тIехьагIа из доакъара хьакха пурам делар.

Гурехье дIайийна культураш, люцерна хьокхаш къахьегта хьнаре болх бу Заурбеков Муцухи Таймусханов Iалеси, хIаьта хьекхар гульеш — Ланев Мовладеи Козлов Анатолеи, холаш деш — Арев Владимиреи Созоматаи Владимирси, аргIаш дотташ — Акуева Медиаси Енин Николаии, и дI. Балха нормаш юкъера лаьрхIача 150—180 процент кхоачаш ца еш ди дIадахийтац царех хIараме.

Н. ОХРЕМЕНКО,
Наурски района Ленина цIерагIча колхоза партийни организаце секретарь.

Грозненски экспериментально-механически завода болхлоша продукци маьхала яккхара диъ бетта план 100,8 процент кхоачаш а яь, планал совгIа маьхала яьккхай 7 эзар сом мах бола продукци. ДIадахача шера диъ бетта арахийцачул 10 процент гаргга дукхагIа я укх шера цу юкъа арахийца [illegible].

Пятилетка хьалхарча диъ шера план хIанзле кхоачашъяь дукха болхлой ба ункхаза. Царех ба токараш Златков Виктор, Арутюнян Феликс, фрезеровщик Сущенко Валерий, кхы дуккхабараш а. Шоаш кийчъю продукци дикен тIехдикен мара е ца хулийташ, хIара сменагIа нормаш 140—150 процент кхоачашъю цар.

СУРТА ТIА: фрезеровщик В. Сущенко.

И. ПЛИЕВА, сурт.

«Грознефтеоргсинтез» производственни объединенен чуйоагIача мехкдаьтта чакхдоакача заводий технологически оборудованена ремонт ерa дакъа лоацаш я «Грознефтехимремстрой» треста № 2 йолча специализированни ремонтно-гIишлон управленера Мартынов Алексея кулгалдеча слесарий-монтажникий бригада коллектив. Массаза а хьнаре къахьегарца, дика производственни хьокхамаш хилийтарца белгалъювлаш я ха. Бригадира Мартынов Алексея хов ше кертте леттача бригада къахьегам кхетамца вIаштIехьбаккха

СУРТА ТIА: слесарий-монтажникой бригадир А. Мартынов.

З. БАТЧАЕВА сурт

Хьокхамаш дика да

Грозненски ацетонови завода болхлоша валови продукци арахецара пхе бетта план 105,5 процент кхоачаш а яь, планал совгIа арахийцай 669 эзар сом мах бола тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани а йиъ-ах процент тIехкхоачашъяьй. Из лакхъяра чотах кийчъяьй планал совгIа арахийцача продукцех дукхагIъяр. Планал совгIа продукци маьхала яккхарах, бийдал, электроэнерги, кхыйола материалаш кхоярах заданел совгIа пачхаьалкхенна баь пайда 99 эзар сом да.

Ункхаза социалистически яхье хьалха латташ я Кухаренко Александр Александрович керте латтача «В-12» яха витаминаш арахецача цеха коллектив. Белгалбаьлла ба слесарь Тепикин Василий, аппаратчикаш Кочетова Ольга, Розенталь Геннадий, Руденко Раиса, грузчик Джамалов Майрбик, кхыбараш.

Заводерча сменашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхай бактериальни препараташ арахецача цеха Шульженко Тамара керте латтача смена. Шоай новкъосташта хьокхам телаш къахьегаш ба аппаратчикаш Зацепина Нелли, Матвиенко Ольга, кхыбараш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЙОККХАГIЙОЛА МАСТЕР

ЙоккхагIйолча мастера декхараш бехктокхаме да. Цуна дика йовза еза производство, цо цахаддаш къовсам лоаттабу производство бреке ца хилийтара, новкъостал ду наьха балха говзал лакхъяра. Мастер — из участка коллектива кулгалхо, кхетам мур, къехарxо а.

Бакъдар аьлча хIанз дукхьал мастер хинна Iаьц Цороева Фатима. Дукха хIа йоацаш (кхо шу мара дац) йоккхагIа йола мастер яьй цох. ХIаьта, сийлеца кхоачашду цо из декхар а.

ЗIамига моттиг дIалаьац цу хьнар долча кхалсата балха тIа юкъарча вахаро а. Даим новкъостий хьаьташ кхоачашдара оарцагIйоал, наха къахьегама, интернационални, атеистически кхетам луча хьинаре дакъа лоацаш йола горсовета депутат Цороева. Массехказа хержа хиний профсоюза завкома членалла, халкъа суда заседателалла. Из я башха дика агитатор. ХIаьта, депутат ше хиларах тарра дукха къахьег цо харжархой наказаш кхоачашдара.

Атта дац иштта юкъарча вахаре хьнаре дакъа а лоацаш йоккхагIа йолча мастералла болх бе. Дукха къахьегам, ха, низ дIабехаш болх ба из. Цудухьа шийг дерига хьнар, опыт, говзал дIателаш къахьег цо. Шийг къахьегама вахар дIадоладенначa хьалхарча шера денз моллагIа хало хьалхашка отте а, дIу къоакабь юха тIехьашка ца йоалаш дIахьалхашкахьа гIо баха Iамаро гIо ду цунна ункхаза а хьалхашка уггга халонаш эшас. Къахьегамцара безам бокка болаш, цун сий деш хиннай массаза а. ХIаьта лоаца бац Фатимай къахьегама никъ а...

Духхьашха из болх беш хиннай бирзкъаш тегача ательe, маслозаводе. Цул тIехьагIа ткацки станока тIа болх беш хиннай. Цхьабакъда, миччахьа ше болх бой а, сийлеца кхоачашдаьа хьалхашка лаьтта декхараш. Из хьагойт цу предприятешка цо болх баьна бархI шера Цороевай къахьегама книжка тIа дIа а яздеш яьхача дукхача баркалаша, тийначa сийлен грамоташа, ахчан совгIаташа. ХIьта ер дийттлигIа шу да город Назранерча Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» заводе цо болх бу а.

— Эттара хьалха, дукха кхьйола кхалнах а сенна болх бе йолаеллар сп сборочни цехе ученица йолаш.. Цу хана оаха арахецаш СО-55 [illegible] электросверлилкаш яр. Двигателя обмотка еш яр со. Дика дагадоагIа сона айса эттара хьалха вIашагIделла сверлилкай «дог». Техкача дика хилар аз баь мотор. Цехерча дуккхача новкъостапа гIо дарех лоаццача хана хараерзайир аз говзал. ХIанз я сона ункхаза болх беш я нагирхой хьахамча хиниа Котиева Османа Лемка. Цунгара Iомайир аз сай говзал. Дентара денга тIеххоачашйора аз нормаш. ТIаккха дукха ха ялалехьа бригадиралла хьожайир со.

Кхаь шера хилар Фатима цу цехе бригадир. Цу юкъа дукхача кхалнаха дIаIомайир цо шийн говзал. Дика тоейир бригада дисциплина. Балха хьокхамаш. Ункхаза хьагойтар цо шийх дика кулгалхо, организатор, воспитатель хургйолга. Цига болх беча хана из деша ягIар нагирхой сайрийнарча школе. Атта дацар болхи дешари вIаши тарде. Цул совгIа, кхаь бера нана а ма йий из. Дукха гIулакхаш де дезар цIагIа. Бехъда, уж еррига халонаш эша а еш цо йистеяьккхар итт класс.

— Доккха хьинар долаш сег я Цороева, — йоах завода сборочни цеха начальника Костоева Османа Марема. ХалагIча, бехктокхамегIча участке я из. Шийка из болх тIабуллаш предприяте кулгалхой шийх бенна тешам гIуланхаца бакъбу цо. ХIанз цо кулгалдеча коллективо хIара бетта цхьа эзар совгIа электросверлильни машинаш арахец. Укх шера биъ бетта план кхоачашйир 109,8 процент.

Шерагара шерага дика толамаш доахаш хьайоагIача Фатимана 1973 шера елар «Социалистически яхье котъьинар» яха знак, 1975 шера из хилар «коммунистически къахьегама ударник. 1977 шера цунна елар Къахьегама сийлен III степена ордев.

С. АЛИХАНОВ.

Коммунисташ керте латт

Вай парте, пачхаьалкхен йоккха событи хинна дIаэттай КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленум. Пленума соцам, нов. Л. И. Брежнева цига даь къамаьлаш беррига къахьегамхой КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра тIахьеха низ а хинна дIаэттад.

Пленума соцам шийн программа а лоархIаш, хIара производственни участка болх тоабе гIерташ къахьегаш я Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза партийни организаци.

Колхозо толамца чакхдаьккхар соахьара шу. Продукци йохкарах хьахинна пайда 542 эзар сом да. ХIаьта кхаь шерара хьокхимаш кхы а лакхагIа да — 1 миллион 300 эзар сом.

Цу боахама керте латт шийн балхах дика кхета кулгалхо, коммунист, КПСС XXV съезда делегат Л. П. Ясвецкая. Цо шийн балха тIа пайда эц активана, мутIарерча болхлошта ховчох. Декхар мелла чоалхаве дале а ца кхераш, вахах тешаш дIалу царга болх.

Духхьала колхоза председатела ховчох хьахинна бац цу боахама толам. Боахаме я 59 коммунист чувоагIа, балха лостам тела партийни организаци. Колхозе дукха хIамаш хувцаденнад июльски Пленум хиначул тIехьагIа. Колхозхой шоаш беча балхага, шоай гIулакхашка цIенхашта хьежа баьлар. Из деррига дIадоладелар Пленума итогаш ювцаш партийни собрани хинначул тIехьагIа.

Коммунистийн собрание дукхагIа теркам тIабахийтар диза дисараштa, пайда ца ийцача тороашта.

Собране къамаьл даьча техник-осеменатора Н. З. Барсегяна дийцар фермашка къахьегама дисциплина лоаа хиларах. Из бахьан долаш доахьнгара шура кIезигагIа йоаккхар. Пачхаьалкхен план кхоачаш ца еш юсар. Гуш дар ункхаза наха юкъе беш бола кхетаме болх лаьгIбенна хилар. Балха къахьегама дисциплина чIоагIъяккха аргйоацилга собрание дIа а хьа а эцаш массане дийцар. Собрани хиначул тIехьагIа коммунистий хьинар айделар, хIаьта хьайбаш леладеча уж вуриитта ва. Хоа а луш хьайбаш леладеча гIулакх хувцаделар. Шура дукхагIа яккха болабелар, дулх а IотIакхийтар. ХIаьта хьайбаш кIезига дац тха боахаме: 2600 бежан, 6 эзар хьакха, 5 эзар устагIа.

Хьайбаш леладечарна дика хов фува хьайбаш кхеду ферма мел дукха къахьега дезаш я. Из гIулакх тха колхозе чIоагIа лоархIаме леладеш да. Колхозо хьалкхеду продуктиваность дакха йола цIеча породах доли шинараш. Уж кхьта боахамашка доххаш тоъал бокка пайда бу колхозо.

Коммунистийн йоккхо е еаш доза гIулакхаш кIезига дац укх деношка а. Дукха жа дахнад. Iаьааргаш хьалкхедара чIоагIа къахьега деза. Хьакхий фермана лаьрхIа доакъара цех хьалъеш латт тха колхозе. Из болх во леладац тха.

Парте тIахьехама гIулакхаца жоп а луш тха хьайбаш леладераша пятилетка диъгIлагIча шера доккхий социалистически декхараш тIаийцад. Укх шера пачхаьалкхенга йохка езаш я 1450 тонн шура, 510 тонн дулх, 20 тонн тха. Иштта, хIара кхоабача Iаттагара 2350 килограмм шура яьккха, цхьаи устагIаи тIера 4,3 килограмм тха даккха, хIара хьакхийна тIехьа 10 хурск хьалкхее езаш да тIанийца декхараш.

Шоай дош кхоачашдеш хьабоагIа тха колхозера хьайбаш леладераш. Хьайбай продукци яккхара а йохкара а эррига задании толамца кхоачашъяьй оаха.

Уж толамаш доахача дакъа лаьцар беррагача хьайбаш леладераша. ХIаьта а къаьстта ала деза коммунистех. Балха овсарле лакхъяра массаза хьалха латташ хиннаб коммунисташ. Хоадам боллаш уггга а еш чакхъяьхача мероприятеша вIаштIехьдаьккхад планови заданеш толамца кхоачашъелга.

Колхоза йоккхагIа йолча участкашка вIашагIъехкай (уж кхоъ я) опыт йола производственникаш коммунисташ керте латта партгруппаш. Хоза дош а аьнна цIи яккха безам боагIа тIема а къахьегама а ветераший Н. З. Барсегяна, П. В. Яркина, А. Г. Петросяна.

Н. З. Барсегян осеменатор ва № 1 йолча шурий товарни ферме. Цо шийн декхар дикa кхоачашдар бахьан долаш хIара 100 Iатта тIехьа 98 Iаса хьалкхедаьд. П. В. Яркин ше пенсе воллашe а хьакхарч лелаеча ферма заведующий болх беш ва. Петросян Арсен Григорьевич ва леладеча ферма заведующий ва. ХIара шера план а социалистически декхараш а кхоачашдеш хьайоагIа цо доал ду ферма.

Къонача коммуниста Карпунаев Эмрана соахка а хIара къонача устагIан тIера 5,2 килограмм тха даьккхар. Укх шера цо тIанийца социалистически декхар кхы а лакхагIа да. Цо дерхI хIара устагIана тIера 5,5 килограмм тха даккха.

Белгалваьлла дика къахьегаш ва Московски ветеринарни академи яьккха къона специалист, парте член Дошлакиев Муъмад. Цо кулгалду шурий-товарни ферма шура йохкара колхозе хьалхалаттарех я.

Укх шера хьалхарча биъ бетта ферме хIара кхоабача Iаттагара 734 килограмм шура яьккхай. Ферме хьалха латт доярки Слесарева Лида, Калиматова Хамсат, Мациева Марием, Баташева Фатима, кхыбараш. Царех хIаране биъ бетта 1000 килограмм шура яьккхай хIара кхоабача Iаттагара.

Дика болх баьб хьаккарча лелаераша а. Планах 1870 мара йоацача цар хьалкхеяьй 1875 хурск.

Колхоза керттерча зоотехника Дубникова Раиса Владимировнас кулгалдеча хьайбаш леладерай цеха парторганизаце «Идеологически, политико-кхетама болх дIахо тоабарах» бола КПСС ЦК соцам Iомабеш тIахьех массаза коммунист ах шера пачхаьалкхен план ханал хьалха кхоачашъяра. Къаьстта теркам тIаухийт цар арахецача продукце дикал лакха хилийтара.

Шеко яц колхоза хьайбаш леладераша пятилетка диъгIлагIча шера тIанийца декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

Д. ПУТИЛИН,
Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхоза парткома секретарь.

ГIУЛАКХАШ ДИКА ЛЕЛ

«ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа къахьегара Грозненски шурий комбината коллективо продукци маьхала яккхара пхе бетта план ханал диъ ди хьалха кхоачаш а яь, планал совгIа маьхала яьккхар 150 эзар сом мах бола товарни продукци.

Валови продукци арахецара пхе бетта план а иштта тIехкхоачашъяьй. Заданел совгIа арахийцай 300 тонн мерзача шурий продукци, ворхI тонн машдаьтта, кхыйола продукци. Планал совгIа арахийца эррига продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах кийчъяьй. Заданел совгIа из лакхъяьй 2,6 процент. Планал совгIа продукци маьхала яккхарах, бийдал кхоярах, арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера духхьал биъ бетта заданел совгIа ийс эзар сом пайда баьб пачхаьалкхенна.

Къаьстта дика къа а хьегаш, хаддаза социалистически яхье хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я Ильченко Таисия Васильевна керте латта бригада. ХIанз август бетта календарагIа къахьегаш я из. Иштта дика болх беш я Магомадова Шахипата кулгалду бригада, наладчик Бойко Иван Семенович, кхыбараш.

М. ГАРБУЗОВА,
Грозненски шурий комбината планови отдела начальник.

Наха кхетам балара болх тоабеш

ШОАШКАРА хьокхам а гойташ

«Оаха сайдер — балха хьалхалаттар». Уж дешаш тІадола плакат улл ЦІеча Эскара цІерагІча колхоза механически мастерской хьачувоаллача. Цу плакато цІаьхха а дагадохийт СССР Конституце тІара дешаш: «Обществана болча пайдана къахьегарой цунах хьахуларашен белгалдоах обществера сага гІулакхаш».

Бепа балхага хьежжа да къахьегамхой сий а цар кийду алапеш а. Мехмастерской конторе бухгалтер-нормировщика З. А. Арчаковас тхога хьахьекхача табела тІа аздаьдар хІара болхло масса дийнахьа къахьегаш хиннав а цо мел алапи даьккхад а. Цифраша тайп-тайпара яр. Цхьаболчар бетта 200 сом эцар, вокхар — 80 сом. Цу цифраша довзийт СССР Конституце тІера кхыдолча дешай маІан: «СССР граждании шо - шоай доалахьен лард я къахьийга хьатІадевар».

Моральни материальни стимулах бизза пайда а оцаш, къахьегама тІера хургбола нах хьалкхебе гІерт укхаза. Коллективе яьржача социалистически яхьа итогаш ю хІара бетта, квартале. Дахьа толамаш а диза дисар а дувцаш кест-кеста собранеш хул. Политико - кхетама болх вІаштІехьбаьккхара дукха къахьег парторганизаце, цеховой комитето.

«Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» КПСС Центральни Комитето тІакийцача соцамо дІадехар кхоачашдара шоаш дечох дукха дийцар сона мехмастерской заведующе, цеховой парторганизаце секретара заместителa Кабанов Алексей Васильевича. Ше къамаьл дІадоладеш цо доаладир соцама тІара с дешаш: «ХІара коммунист, цо миччахьа къахьеге а, ленински парте идеяшта пропаганда еш уж чакхъяхсн, цу Іалаьмате боккха лоархІам болча гІулакха шийх ерригa вланеш, берригa нив дІабала декхарийла ва». Цул тІехьагІа хаьттар:

— Мича лэдаьд парте идеяш дІайовзийтача пропагандисто беседаши лекцеши йийшача тоъам ба, аьнна?

— Цхьаннахьа вадаь дац, — аьнна ше жоп делар. Бакъда, парте идейн массане пропагандист хила веза хІара коммунист. ТІаккха мишта дІакхоьачаю цар уж нахага — из ихьгьхе хаттар да.

Цо дийцар сона ер истори. Дукхахча шерашка колхоза мастерскешна заведующи воллаш болх бир коммуниста В. А. Гуляева. Болх ала хІама доцаш дика бир. Массехк шу хьалха колхозе тоьаш бацар оцул йола комбайнераш. Керда хьийоагІа техника дукхагІа яр колхозе кийчбоц хиннача механизаторел. Цу хана В. А. Гуляев колхоза конторе вера. Цо аьлар ше комбайни тІа болх бе раьза ва. ХІаьта мастерскешкара болх а кхы хьалхачул «лаьтІболийтаргбац аьнна дош а делар коммуниста.

Цо дийцар даьсса къамаьл доацилга, из бокъонца шоай юкъарча боахама новкъостал де безам болаш волга тІехьа-гІа гучадаьлар.

— Цхьаболчар дувц шийна дукхагІа ахча даккха даь хІама да из, — яхаш. Из а цул бокъо я, бакъда Гуляева цу хана дага лаьтар дукхьа-ла шийх гІулакх дацар.

— Цо леладаьр бокъонца болча коммуниста гІулакх дар, — йоах Алексей Васильевича. Коммунист шийгара масал а гойташ, ленински парте идейн пропагандист хилла дІаваттар. Из бар цо даьча гІулакха лоархІам. В. А. Гуляевгара хьокхам а ийца комбайна тІа болх бе вахар «Сунжемежрайгаз» треста шофер хинна вола — Георгий Александрович. Цу шере комбайнера гІоьнча волаш шийн воІ болх баьча Георгий Александровича тІехьагІа ше лелайора комбайн. ХІаьта совхка Виктор Александровича гІоьнча хилар цун воІ Сергей, 9-ча классера дешархо. Ленински парте мугІарашка волча В. А. Гуляева дІадоладаьр дика гІулакх а, дика хьокхам а бар.

ХІана Гуляев мехотряде начальник ва. Со уж болча нахьча хана догІа делкар. Кхоакхе а — Виктор Александрович, Георгий Александрович, Сергей — комбайнашка хьежаш бар. Кхай тІа де кІама дацар.

«Коммунисташ — хьалха гІо», — оалаш хинад тІем тІа. Цу дешай хІана а лоаркІам байна бац. Из цхьан юкъах йолча кампанена лаьрхІа дешаш дац, массаза хьалхл хилар коммуниста хІара дена вахаре йола норма я. Коммунист хила веза ленински парте идеяш массанешка дІайовзийташ.

Дукха ха я коммунист слесарь Дудкин Василий Федорович пенсе вола. Бакъда, ше пенсе вахав аьнна цІагІа Іохайнаяац из. ХІаьз а кагирхой хьегаш, болх беш ва ветеран колхозе. Иштта, тІехдика болх беш ба коммунисташ шофераш М. Оздоев, Ф. Алейников. Комсомолец Смирнов Анатолий хІанз а токарь вац. ПТУ колхозе практика вайта ва из, хІаьта а дима къахьегарца белгалваьннав зІамига сег. БІаьстан балхаш чекхдаллалца кхиънна къахьийгад комсомольцаша механизаторашa Дашлаиев Башрек Боровни Юрея. ХІанз шоай машинаш вІашагІ а аьха сийбенна тоеш боахк уж — кхоабе бека комбайнера хьувкъам чуэш.

МоллагІча гІулакхе, моллагІча болама хьалха а латташ, берригаш хьалхаша латта декхараш кхоачашде гІахьегаш, шоашкара хьокхам тойтарах боал коммунистий низ. Иштта, колхоза мастерскешка тІехдика къахьегаш ба слесарь Кривцов Николай Васильевич — двигателашта ремонт е ховчарех колхоза цаІ мара воаца специалист, слесарь-электрик Гринев Николай Алексеевич, электросварщик Аксютенко Иван Михайлович, дукха кхыбараш.

Иштта берригача колхозхошта шоашкара хьокхам а гойташ механически мастерскешкарча цеховой юкъхьанцарча парторганизаце коммунисташ вахаре юкъе иххувл ленински парте идеяш.

А. ЗИМАРИН.

Хьехамча хила веза хІара коммунист...

АхбІаь саг чувоагІаш я «Ингушский» совхоза идеологически болхлой отряд. Тайп-тайпарча лостамех дукха болх чакхбоаккх совхоза агитатораша, политинформаторашa, лектораша, пропагандисташа къахьегамхошта парте а правительства я соцамаш, коллективана хьалхешка латта декхараш царна кІоаргагІа дІадовзийташ, уж толамца кхоачашдара ахархой оарцагІбоахаш.

Совхоза болхлоех виъ бІаь саг хиннав укх шера политически а экономически а дешара системе Іомалуш. Шера яьржай коллективе «ХІара кхайна — дикала Знак», «Цхьаккха тІехьавугар воацаш бе болх» яхача девизех йола социалистически яхь. Цу яхье къаьстта хьинаре дакъа лоацаш хьабоагІа совхоза механизатораш. ИтлагІча пятилетках дІадаьнача кхаь шера цар тІехкхоачашьяьй диъ шера йола ялат кхдарен из пачхахьалкхента дохкарен план. ХІаьта укх шера ялат кийчдара хьажьахьара ерригача пятилетка декхараш дизза кхоачашде лаьрхІа хьинар кхо ца деш къахьегаш а ба уж.

ХІаьта а цІенхаштта критикех самокритикех еш, совхоза коллективе беча идейно - политически балхаца кхоачамбоацараш гучадоахаш, уж сихагІа дІадахара тахапарча декхарашка хьежжа берригa идеологически болх тоабара наьцъаш белгалдоахаш чаккъаьлар «Идеологически, политико - кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС Центральни Комитета соцамга хьежжа совхоза партийни организацена хьалхашка отта декхараш дувцаш укх деношка совхозе хиннa партийни собрани.

Цу дешах доклад лаьча совхоза партком секретара А. О. Гетагажева а собране къамаьлдаь даьча коммунисташа а керттера уйла тІайоахийташ дийцар совхоза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша дІахьоча политико - кхетама балха вІаштІехьа ца доалаш дисарех, цун бахьанех. Коммунистически парте, вай тахапарча вахаро дІадехача тайпара тоабеш эргабаьккха идеологически болх дІаоттабара де деларех.

Собране белгал ма даьккхара, СоагІапча дукха ба цхьаннахьа балха боацаш таьнна договорах балхашна дІаухаши бола нах. ХІаьта совхоза доахаши жаи лелaдеча, комсаш хьалкхеча, мехотрядашка болхлой тоъац хиннахьа хьайбаши кхаши лелидара балхаш чакхдала. Из бахьан долаш пачхахьалкхена доцха де деш чакхдоаккх боахамо хІара шу.

Совхоза общественни организацеша пахаца беш болча кхетама болх осала латтилга гойташ дар кхоалагІча мехотряда начальника А. Келигова даь къамаьл. Цо аьлар:

— Къаьнабараш договорах бахаб, къонабараш деша а эскаре а бахаб. хІана бІаьсти эгтара балхаш сихденнача хана механизатораш боацаш сена латт тха отряде кхоъ трактор. Цар тІа болх бе трактористаш лаха се вІаштІехьа а далац...

Вай парте масле хана лийрхІа а лийраІад, тахан лерхІа а лерхІ керттера хьалхашка латта декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лоацаш, тІах аьнна оарцагІбоалаш нах хилар хиланав даргдоаца гІулакх. Из хьал дІа за Іалашдеш бац тахан совхоза партийни организаце а кхьйолча юкъарча организацеша а наха юкъе беш болча идеологически болх, белгалдаьккхар собране. Цудухьа осала латт совхозе кхом бара тІехьа къовсах лоаттабелга. Кох дІа мел баьккхача хІана дац аьнна го йяш я лерттІа, шийн дас санна боахама доал ца деш йола моттигаш. Іалаьмате лоаца я къахьегама оасарле.

Къаьстта чІоагІа терко еш дийцар партийни собране кьонача болхлошта юкъе беш бола кхетама болх белгала тоабе безилга. Цу дакъе юртарча культура болхлоша беча балхах а цу балхацарча кхоачамбоацарех а дийцар СоагІапчарча культура ЦІен директора Коригов Уматтаре:

— Оаха, юртарча культурни учреждений болхлоша тхоаша мел могар ду бахача наха, къаьстта кагирхошта юкъе беш бола культурни а кхетама а болх тоабара. ХІаьта а дукха дараш вІаштІехьа ца доалаш дус тхо. Из бокхача бехктокхаме гІулакх дукха дикагІа дІаоттадургдар совхоза комсомольски организаце кагирхошта кхетам луча доагІача тайпара дакъа лоацаре. Пок-ида комсомольски организацеш я совхозе. Культура болхлоша цхьана кагирхошта юкъе беча берригача кхетама балха тІа хьинаргІа дакъа лоацаш хургба аьнна хет сона дІахо йодача хана совхоза комсомольцаш. ЦІе йола моттиг тешаме лелаеш, ше волча гонахьарбарашта кхетам луш, царна хьехамча волаш хила веза хІара коммунист, комсомолец, хІара кулгалдеш вола болхло. ТІаккха дизза кхоачашдургда вай партийни организацега идеологически болх дІахо тоабара даьтІе КПСС Центральни Комитето вайна хьалхашка оттадаь декхараш.

— Тха мехотряде ба дукхача хана деиз болх беш хьабоагІача механизаторашка цхьана хІанз керда баьхка механизатораш а, — белгалдаьккхар совхоза шоллагІча мехотряда начальника Коригов Султана. — Къонаьчарча новкъостал де царна тІачІоагІбаьб оаха дакха говзал йола механизатораш. Болх беш моллагІча а хьадаьр довргдоацаш гІулакх вІаштІехьдаьккхад. Цу дерригие новкъостал ду къоначa механизаторашта юкхьанцарча халонех чакхбоала, шоаш хержача балхах цар дог доллийта, юххера аьнча кьона болхлой балха дІачІоагІбалийта. ХІаьта а хаьнахьеш сихен дерригa кхашкара балхаш чакхдахара кхоачам беш механизатораш бац отряде. Из бахьан долаш тха вІаштІехьдалац техникях кхин сменагІа пайда эца. Укхаза а дукха да идеологически болх тоабарах, наькха политически кхетам лакхбарех тайпа.

Иштта, партийни собране белгалдаьккхар дІаяхача замах юкъедисача тайп-тайпарча зуламеча гІулакхашта духьала къовсам лоаттабелга тахапарча вахаро дІадехача боараме вІаштІехьа ца даьккхалга, империалистически пропаганда чулоацам болча бесса кхетабе, из хьал ца оал, цунах доалача зуламех духьала латта совхоза идеологически болхлоша тахханална совхоза къахьегамхошта а юрта бахача наха а кІезига новкъостал делга.

Белгалдаьла кхоачамбоацараш дІа а даьха, партийни организаце берригa идеологически болх дІахо тоабара тІаберзабаь шерра соцам тІенийцар партийни собране.

А. ХАРСИЕВ.

Кхоана сийлахь-воккха эрсий поэт А. С. Пушкин ваь 180 шу дуз

А. С. Пушкина портрет. (Художника О. Кипренски сурта тІара репродукци).

А. С. ПУШКИН.

ТУТМАКХ

Укх тІинче набаьта гІоарел
чуъ со вагІа:
Из къона ва аьрзи, осара кхалкхийна.
Са гІайгІана новкъост,
кора кІал тхьам беттаж,
ЦІеш бизаь из кхача йоаллу буаж
чуийна.

Цхьа кхечак эзо теза, чуэьом
из са корах,
Ше соца йича мо цхьан хІаман
из улла:

БІаргешца, цІогІанца кхайнаш
кул из согаль,
Ше ала йоалаш мо:
«Жи, довд вай, къовлал!
Вай — мукъа олхазараш:
долхе ха я, воше!
Цу мохкел ва дехьагІ,
лоам кортош къегача,
Уж форда хьенаш бІасийна ядача,
Цхьа муки сон маре бІаргаго
кхы воацчаІ»

ІАН САЙРЕ

Лай уж шийла чоалпаш хьоаш,
ДуІо сигле къайлайоаь,
Цхьаьза цІува из, аьха тардеш,
Цхьаьза бер мо гІийла Іах.
Цхьа тха пиша цІенн тІа улле
Кхалар цІаьхха кегаду.
Наьнах тиича сего санна,
Цхьа тха корах тата ду.
Ер тха тиша-къона агалг,
ГІайгІано баьддерзадаьд.
Кора кІела Іа, са нанилг,
Хьай бола хІамо соцабаьб!
КІаьд-хо мича вай кьо, нана,
ДуІо беча узамо!
Тар еттийта-тоше хьона
Бе кхестача йоаІинго!
Малар мел вай, ... нана,

Кхе са къонал хьоахееш.
Лалла гІайгІа. Мичад пепа!
Дега лоазаделар эш.
Илли ала фордел декье
Олхзар Іедда дехарех,
Алал сона йоІо хьесте
Іуйран борал кхахьерах.
Малар мел вай, эза нена,
Кхе са къонал хьоахееш.
Лалла гІайгІа. Мичад пепа!
Дега лоазаделар эш.
Лай уж шийла чоалпаш хьоаш,
ДуІо сигле къайлайоаь.
Цхьаьза цІува из, аьха тардеш,
Цхьаьза бер мо гІийла Іах.

ГІалгІай метта меттел
Хь.-Б. МУТАЛИЕВА.

Пушкин берий бІаргашца

Академика П. З. Захарова цІерагІча изобразительни искусстваи республикански музее хьайийллай дуней халкъашта юкъерча бера шера хеталь йола Нохч-ГІалгІайчерча художественни школашкарча дешархоша дийхкача суртех нийттель йола выставка.

Цу ерригача выставках доацаш, са безам ба тахяя къонача художникаша сийлахь-воккха эрсий поэт А. С. Пушкин ваь 180 шу далара сийна цун вахара хетадаьи цун произведенех лаьцаш дийхкача суртех дувца. Иштта, авторий яьнача ханага хьежача, дукха да укказа тоъал лакхарча говзалца дийхкаь Пушкина хетадаь сурташ. Дика дилла да Новогрозненски поселкерча школа дешархочо (хьехархо А. А. Ильясов) Мацаев Жандара «Талит», А. С. Пушкин» яха сурт. Къонача авторо вайна гойт данъа арадоаккхача гулбена лоамарой. Саг валар хала хІама да, цудухьа цу суртага хьожаш болчар таьзета гулбенача наьха дег чура бала дика кхетабе вІаштІехьа хургдолча басарашца дилляд из сурт къоначa художника. Цо вайна бІаргагойт тІаенача гІайгІано Іаьцидаь шьха сибаташ, сира лоамаш, бос боаца сагале...

Ала доагІа, Жандара цу темах лаьца шоллагІа дола сурт из хилар. ХІаьта хьалхагІа цо дилла сурт А. С. Пушкина юбилейна хетаьча Москверча. Ерригсоюзни берий суртий конкурсе да. Иштачa сирача басарашца йилла я Шелковской районерча Нухаев Лече «Дуэль» яха акварель а. Сира Ленинградера сигале, секунданта айдаь култ, ах оагІорахьа вайгахьа хьавийрха Пушкин. Букъ берзабаь латта Дантес. Из бІаргаго дегаз хетиш сашие букъ тІехьашкара бІаргавайт вайна къонача авторо. ДегІа зулам бодабеш пийлеи дог корзагІа доаккхаш хален хет цу сурта бІарахьежача, дагабох сийлахь-воккхача эрсий поэта пачхахьо лелабаь тийшабоалх.

Вайна массанена хоаш да, А. С. Пушкин Кавказе хинилгеи вай моттигаш цунна Іалаьмате чІоагІа езаш хиналгеи. Дукха да выставке цу темах лаьца дийхкa сурташ. Вайна ма харра, Пушкин тІакхаьчав Ирзне вийна цІавахьача Грибоедовна. Дова цу хана Пушкина даь хаттар: «Малав оаша вахьар?..», «Грибоедз», — аьнна гуриеча цун юха денна жоп а. «Малав оаша вахьар? Грибоеда» яхаш да МагІалбикерча кхойтта шу даьнача И. Меркоева дилла сурт.

Боккъалдар аьлча, МагІалбикерча художественни школерча бераша дукха дийхкад Пушкина хетадаь сурташ. Массане безам тІабодаш лакхача говзалца дийхкаи да кхойтта шу даьнача Арсаманов Тимура дилла «А. С. Пушкин», «Дантесацара Пушкина дуэль» яха сурташ. Уж сурташ декхаш дика вІаштІехьдоал Тимура шийн суртий маІани цар чулоацами наха дикагІа кхетабергболча басарашца дахка. Шийн тайпара безам тІаувзаш а из хьамсара Пушкина тема йоашхаш а да цу школерча Чертоев Батыра «Лоамарой болча хьоашалгІа веца Пушкин». Хамчиев Мухьмада «Пушкин Кавказе», Хадзиев Султана «Дубровский», Михаев Валерий «Пушкин декабристашта юкъе». Хамчиева Мадинай «Пушкин Кавказе», Шелковской школерча Уманцева Любай «ПоархІ яргьяц халкъо билача наькъа тІа» яхен кхыдолеи сурташ.

Нагахьа санна Хамчиев Мухьмада хьихьокхар шоаш болча хьоашалгІа веца Пушкин тІаэцаш бола лоамарой бале, хІаьта Наурбиева Мадинас вайна гойт лоамарочунгара цхьаниа хІамаш дІаладеш хозача ара, гобаькхача лоамашта юкъе, гаьна дІахьежача юрт а йолаш ваІа Пушкин.

Бек АБАДИЕВ.

Александр Сергеевич Пушкина кабинет.

В. СЕВОСТЬЯНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

А. С. ПУШКИНИ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ КУЛЬТУРЕИ

Берий хана дега вай вахара юкъьеста, вай мел йоакхача хана кхы дІа ца кхачаш вайна ва А. С. Пушкин. ЗІамига долаш гІанахьа гу вайна цун инзбола таланто кхелла дицлургдоаца дола фаьлгаш. Кхуш доагІаш цІадоах капитана Гринева леладаьча патриотически гІулакхаш, тІера хьа ца доалаш ер романтически поэмаш «Кавказа есар», «Таьзит». ХІаьта тІехьагІа, вай кхийна дІаэттача хана, настькеста дагах «Евгений Онегина» турпалаш. КІоаргга вахарех философски чулоацам болча поэта лирико чай хаттарашта, уйлашта тахан а эш вай лу. Цудухьа хьогадела санна, цІаьхха а цІаьхха а еш вай цун аьгте стихаш.

Иштта, дагІа тІара лагІан тІа бувлаш Іомавар Пушкин вай мехкарча къона литература долча къамий наха. Нохчийн гІалгІайн бола хьалхара дийша нах Пушкин вовза болабелар дІаяха бІаьшере юкъехьчаьчча хана. Ахриев Чахьаьга, Лаудаев Умалт, Базоркин Асламбек, кхыбараш Пушкина кхоллама тІауззар цо шийн произведенешка эрсий просветителий тІехьагІа дІахо дегІанхувлар бахьан долаш. Эрсий метта издеш хиннача хьалхарча нохчийн гІалгІайн йовзанхой кхоллама гуш да тоахьарча вахара уж социальни аьлно с гІоргаш кинилга. Из поэта кхоллам боарах хинна прогрессивни влияни я.

Къаьстта историко - культурни лоархІам болаш да просветителий идеаш, эрсий литературана цу хана керда хиннача Кавказски материала тІа Пушкина хьахьокхар. КъилбаседІ Кавказе бахача дийшача лоамарой Пушкин цара безам, из интернационалист хиларга хьежжа, кхы а совбаьккхар цун произведенеша. Поэта кхоллам духовно вІашказзар эрсий лоамарой, вай мехкарча берригача наькха доттагІле, вошал чІоагІдара идеяш йоархаар.

Лоамашка бахача наха кортамукъалел нийсхох ала озвлгта, уж просвещенеха юкъебозаита, цар кхоначаш духовни культура юкцар Пушкина, тІехьагІа — Лермонтова шоай произведенеш тІа. Цу дешай къахьехьа уж лаьттар просветителий позицеш тІа.

Лоамарой озалаш, цар психика, уж бахача мехкарча Іаламна цхьана гІоай произведенешка хьохькхача эрсий йовзанхоша, цара юкъе эгарча хьалха А. С. Пушкин а волаш, ийцйи геро делар цу хана Кавказа дийша хиннача наха. Цар кхоллама сомаькхар культура дахьне дегІаьхара тІехьа диса хиннача КъилбаседІа Кавказерча къамий просветительски уйлаш.

Октябрь хьаьтІанкхачалехьа, цул тІехьагІа Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хьаьнчхьанча хьалхьяр шераш а Пушкина кхоллам а цу мах бар а Нохч - ГІалгІайче дувздаьнна да гІоралаьнача революционера А. Шерипова цІерца.

Полтавски кадетски корпусе деша вагІача хана геттара дукха безаш хиннав из хьалха багахбувцаш. ТІехьагІа, кхелета А. Шерипов Грозненски реальни училище деша вахача цуяна дайзад эрсий литература. Кавказах лаьца эрсий классикаша язъйна хиннача произведенеш тІара цун кораdoaгІа вайнах фольклора тІа юцаш хиннача кортамукъале, дотталгІал, нах лархІара дешаш. Гуманизма идеяшта тІакхувш волча революционера йоазув деш хиннача книжка тІа, письмаш тІа нохчий турпала иллей переводашта юкъехувл эрсий классикий цитаташ. 30-ча шерашка А. Шерипова архив толлаш хиннача А. Мельчина язду: «Асланбека итталел совгІа долча сомача тетрадаш тІа уж чакхдалалца классикий цитаташ, Пушкина, Лермонтова, Некрасова стихаш, отрывкаш иззаь яр».

Нохчийн гІалгІайн къона литература дегІахьара аьлла йича гучадоал мел боккха культурни лоархІам болаш хиннача къамашта Пушкина кхоллам.

Эрсий классикий нохчийн гІалгІайн меттала яьхача произведенеш эгтара дукхагІа моттиг дІалоац Александр Сергеевич Пушкина кхоллам. Из къона литература долча нохчийн гІалгІайн доно фонд я. Из кхи тел вай йоазонхоша кердадар лахь, керда произведенеш кхоллар.

Нохчийн гІалгІайн меттала яьха Пушкина произведенеш эгтара хьалха аральяр 20 — 30-ча шерашка. Цу хана вай литературе кхелла кхалхара итт шу доаллаш латтар. ЗІамигачар а боккхачар а тІера ца боалаш ешар Пушкина стихаш, прозаш; цун произведенеш яр школан хрестоматеш тІа масса долча учебникаш тІа. Йоазув доацаш хиннача къамо Пушкин «хьа а вийлла», шийн наьна метта гениальни поэта кхоллама хозлераш йиза ха яр из. Кхетадел да цу шерашка эгтара дукхагІа переводаш яь хилар.

Пушкина метта идейно-художественни чулоацам ше болча тайпара нохчийн гІалгІайн метта дІабовзийтара хиланза дергдоаца гІулакх дар литература реалистически наькъа тІа дегІавхар. Шено яц эрсий сийлахь-воккхача поэта произведенеш нохчийн гІалгІайн меттала йоахача хана вай йоазонхоша наькха мотт кхы а шербе, бІаьхагІа хилийта лерхІаш керда поэтически торопаш гучаяьхалга.

1937 шера, поэт вийна 100 шу дуъаш, нохчийн гІалгІайн меттала арайлар цун сочиненеш шин том. Нохчийн гІалгІайн литературашта хьалхашка лаьтта декхараш аттаь дацар: форд миссел йоккха йолча Пушкина творчества тІехьаленах къахьегам хоша кхетадергдар хьа а керже, вайнакха меттала дайкха безам хиннар. Пушкина дукхьаьша вовзийташ йола произведенеш кхела езар къахьегача сага мировоззрена шол а телам. Цун духовни вахарах хьакъостале йиш хургйоаца дакъа а хинна дІаоттаргаяраш.

Переводчикашa кийса низкь лехар, цар эгтаса хьалха шоай меттала лаьар диеи хил довзийташ, шоай наькха нравственни идеалашта гаргагІа йола, шоай чулоацамца вахаро уттаечча хаттарашта жоп тела произведенеш. Уж хьежар дешархошта Пушкина массадолча шерашка баь кхоллам бовзийта. Эгтара хьалха вайнакха меттала яьхачарех я Пушкина 1818 — 1819 шерашка лоаль «Чаадаевга», «Юрт» яха стихотворенеш. Цул тІехьагІа переводаш йир 1821 — 1828 шерашка язъйча «Шалта», «Тутмакх», «Олхавар», «Лейхмар», «Фордага», «Іан сайре», «Іан ноч» яхача стихотворенеш.

Йоккха моттиг дІалоац декабристий восстании йохалычул тІехьагІа, Кавказе а хинна Пушкин цІавеча язьйча стихотворенеша: «1827 шера 19 октябрь», «Ма ала илли сона уллув, хозьяр», «Іан Іуйре», «Кавказ», «Тохкам», «Гуйре», «Морх». Цу шийлах эгтара тІехьагІа перевод йир «Чурт» яхача стихотворенена. Переводаш яьраш бар Хь.-Б. Муталиев, Н. Музаев, Б. Курумова, А.-Х. Тамова, А. Шахгиреев, Ш. Айсханов, С. Озиев, кхыбараш.

Пушкина поэмаех наьна меттала яьхай эр шедевраш «Шаста говрбаьри», «Кавказа есар», хІаьта иштта «Чаьхьарахочи чаьхьарахи бола фаьлг», «Султан пачхахьах бола фаьлг», «Доша боргІалгах бола фаьлг», кхыдола фаьлгаш.

Пушкина прозах переводаш яьй «Капитана йоІ», «Дубровский» яхача повесташта. Переводий текстаьша хьенача гучадоал нохчийн гІалгІайн поэтий художественно - смысловой лоархІам боа ца беш, уж шоай меттала яьй цар вІаштІехьдалар. Царна коралаьа пушкински кхоллама гражданск пафос, метта хозал шоай метта дІабовзийтаргйола дешаш. Цу переводаша гаргаволавелаь Пушкин къамаь художественни уйлашта. 30-ча шерашка нохчийн гІалгІайн поэзена безама лирико, социально - психологически поэмаш юкъехьхар а Пушкина кхоллам бовзарца юзаенна процесс я.

Нохчийн гІалгІайн поэташ тІехь - тІехьагІа кхы а дукхагІа тІабера Пушкина кхоллама. Уж йовза гІерт цун творчески лаборатор къайленаш, вахара идейно-философски маІан, цар нравственно-эстетически боврамах керда са хьалхехе. Дукха ха йоацаш Дудаев Муьсас нохчий меттала яьха поэта зІамига трагедеш: «Шьрмата рыцарь», «У денача хана сакьердар», «Моцарт а Сальери а» из уйла йоалаш баь бола ба.

Ала деза, сийлахь - воккхача эрсий поэта произведенеш наьна меттала яьхача переводчикаша боккха общественни лоархІам бола болх баьб, аьнна. Цар мах бац вайнахаш шерьбаь къамаш эстетически боврам, хьабийллар нохчийн гІалгІайн литература дегІахкхарболча наьк.

Эрсий классикий кхоллам вай массане а йоккха ганз я. Цар хьалхарча мугІаршка латт А. С. Пушкин. Вай вахарца дІакъовстолургдоаца дакъа а хинна дІаэттад цун вахар, цун кхоллам.

Х. ТУРКАЕВ,
филологически Іилмай кандидат, Нохч - ГІалгІай АССР Іилма эшалженни деятель.

цхьа эзари ах эзари километр бIаьхка бола Туркестано-Сибирски машинникъ — Казахстана социалистически индустре эгтара хьалха билларех ба.

Днепрогэс дIаьлча эгтара хьалхарча советски пятилетка бoккхагIбарех гIирс хиннаб 1930 шера — лаьрхIачи хенал дуккха хьалхагIа билла баьина из никъ. Турксиба рельсаш тIа гIолла Казахстане, хьалха доахаш ладерийн кочевникийн мохк хиннача Октябрьски революце сомалькхача крае, дIахкхухьаш хиннай цердача фабрикашта, заводашта, комбинаташта эша станокаши оборудовани, школьни учебникаш, тетрадаш, карандаш, сортагIа дола фу, дукха кхыдар.

Турксиба советски халкъий доттагIален вошален школа хинна дIаэттаб. Из никъ буллача кхаьхьаш хиннаб бIаь эзар гарга казахаш, эрсий, украинцаш, белоруссаш, узбекаш, гуржий, кхыча къамий викалаш.

Туркестано - Сибирски никъо чIоагIгIа дина вIашвий алхха Казахстана хIама хьаьхоллача низашта ярь па Iеш Средни Азерча ерригача республикашта а, цу хьалха тIехьайиса хиннача Россе йистошкара экономика дерригa доакъош дегIадоаладелга IалашдаьдI.

СУРТАШ ТIА: Турксиба болата магистралашка гIолла йолх поездаш; иштта буллаш латтар советски пятилетке эгтара хьалхара буллаш хинарех бола никъ — Турксиб (архиверa сурт).

И. БУДЕВИЧЕН
Г. ПОПОВЕН суртащ.
ТАСС фотохроника.

КОММУНИСТИЧЕСКИ БОЛХЛОЙИ ПАРТЕЙ

МОСКВЕ ХИННАЧА СОВЕЩАНЕ 10 ШУ ДУЗАШ

ЮКЪАРА ГIУЛАКХ БАХЬАН ДОЛЧА КЪОВСАМЕ

ЛоархIамеча исторически белгалон хьисаперча 1969 шера хиннача дунен халкъашта юкъерча форума коммунистически болам дегIабоалабара лоархIам хьабоэзийт дукхача факторашa. Царна юкъе да марксистско-ленински партей шоай мукъагIа хиларахи цар интернациональни цхьоагIонахи дола дош къоастам болаш а принципиально а оттадаь хилар.

«ХIара коммунистически парти, — кертагIдаьккхад Совещане Документа тIа, — ше беча балха даькъе бехктокхаме я ший болхлой классан халкъан хьалхашка, хIаьта цунца цхьана дунен халкъашта юкъерча болхлой класса хьалхашка а. ХIара коммунистически болхлойи парте къамани интернациональни бехктокхам вIашагIбаккха йиш йоацаш ба».

Тарза тIа эзача санна нийсача цу формулировка нийса хьагойт Iилма а политика а дIадехарашка диллача пролетарски интернационализма гома чу хIара коммунистически парти ший мукъагIа хилара боарама мах мишта бе беза. Марксисташ-ленинцаш цхьан хана патриоташ а интернационалисташ а ба, цар тIаэцац дерригa а ший къаман хьаштий гома чулостадаь гойтде гIертар санна, иштта къамий гIуллакхаш ца лархIар, теркал ца дар е гегемонизмага кхача гIертар.

Марксистско-ленински партешта юкъера гIуллакхаш лел цхьаннех к тийша хIама доацаш, ший мукъагIа, бокъонаш цхьатарра йолаш хилара принципа кIийлен тIа. Из партешa лоаттабеча къовсама хьалоши опыти дуккха тийпаш долаш хиларца, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама юкъерча фронте цар моттигаш объективно цхьатарра ца хиларца, ший къамо, ший мехка революционни демократически низашта деш дола доал шийга кхачийта гIерташ хиларца тарлуш да. Цунца цхьан уж принципаш шоаш цхьа маIан долаш хургья коммунисташта алхха пролетарски интернационализма классови гома чу хуле, цунна дукъал йоахаш а йоацаш.

Пролетарски парти ший мукъагIен кхычарех тийша хIама доацаши хилар ши бустам болаш хIама да: къамани классан. Хьалхарчо хьаьокх мехка бахача наха цо еш йолча влияние боарам, мехка политически вахарерча цун позицей чIоагIал. ШоллагIбар, кхыча классийн социальни группайн хьашташ хьаллоацаш йолча кхыча партешта организацешта хьалхашка ший класса хьашташ хьаллацара ший мукъагIа хилара хьоькхам ба. Ший мукъагIа хилара классови аспект я кхыча марксистско-ленински партешцара цхьоагIон солидарноста дилла лоаттаярен чIоагIъярен беза хьаер а.

Цу шинна а параметра учет нийса яр да къаьст-къаьстача вошал долча партей санна, иштта берригача коммунистически болама хьаштaшта а ма эшшара йолча бокъонца йолча интернационалистски политика дIадехар.

ХIанзарча дунен тIарча халкъий къамий сакхетам лакх баларох, цун керттера йоаца продукт, националистически уйлаш сомъяларои цкъаза дагадохийт даим парте «къаман мукъале» кертагIъяхарца сийдаккха, дунен халкъашта юкъерча пролетариатадара, реальни социализмацара, кхыча вошал долча партешцара классови солидарность вIалла хьо а ца еш. Классови гIуллакхашта ший мукъагIа хилара дукхьала доаш дола цу тайпара «къаман ший мукъагIа хилар» пролетарски интернационализма тIара довлара, буржуазни национализмана карадахара даькъерча цIенхашттача кхерамца дувзадена да. Цу тайпара дола дукхьал да ьыпа хеталуш дола ший мукъагIа хилар етта идейно-политически даькъе буржуазена карадахар а хила дIаотт.

Болхлой класса революционни парти бокъонца ший мукъагIа хиларо шийна чулоац классови гIуллакхашка диллача ший мукъагIа хилар. Цун йиш яц коммунистически болама юкъара дехараш теркал ца де. Вух социача кхаьчача уж къоастадарах тийша ма дий перспективе дерригача мехкашкарча коммунистий толамаш. Дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама юкъарча гIуллакхашта «нейтральни» позици лацарах хьахулар алхха цаI мара мичад — пролетарски интернационализма антиподи хьисапе ший мукъагIа хилара деша даькъерча буржуазно-националистически толкованесо дIатIаьахар.

Бахьан доацаш дац, дунен халкъашта юкъерча болхлой класса керттерча моастагIчоа интернационализмана дукъал лоаттабеча къовсамах болча бехктокхама дуккха а доккхагIа дола дакъа тIалаттача коммунистически партешта беррикача наха хьалхашка «критика» а еш, политически авторитет яккха гIерташ буржуазни пропаганда боарам боаццаш могабеш хилар.

Вахаро хIанзалехьа а цкъа хьакьекха Iийнадац, дукхьал къамани дехараш мара ца лархIа гIертар хIара парте политически низа дукхбуьла хьаст болча беррикача болама дIакъаста гIертара нийсе хилар. Укказа ювцараш яц классови къовсама дика нийсенна алхха арахьара факторaш. Интернационалистски бувзамаш хадар е мелдалар болхлой класса парте политика революционни чулоацам болча аспекташка а кхоачаш да. Из политика, интернационалистски а йоацаш, революционни хила йиш йолаш яц.

Къаьст - къаьста партеш кхычарех тийша хIама доацаши шоай мукъагIен хилар дувзаденна да дунен халкъашта юкъерча коммунизма юкъарча гIулакхех, коммунистически мутIарий цхьоагIонах болча бокххача бехктокхамца. ХIаьта иштта политика, къоастам беш долча даькъе дунен кхел, долче, хIара мехкарча революционни болхлой болама бухсондаш бола толам шоаех тийша йолча дерригача дунен классови къовсама керттерча уллай IалаьмАте боккха лоархIам теркал а беш, чакхьлха харца. Иштта да бокъонца ший мукъагIа йолча классови политика дIадехар. Кхычарех тийша хIама доацаши шоай мукъагIен хилар дегIадарца, шаьшегIа, дегIабоагIа из интернациональни бехктокхам а.

Хетаргахьа, хIанзаре дуне дуккхача тайпара хилaро, традицешни культурен дуккхача тайпаро хиларо, дукъ-дукъача халкъий исторически опыто лераш ют дунен халкъашта юкъера коммунистически болам дегIаахаро марксистско-ленински партей стратегески тактикаен тIа. Из бахьан долаш юкъ-юкъе нийсалу цу а вокх проблемай даькъера хетараш. ЛоархIам бар цхьатарра доацаш моттигаш. Цу тIара хьадоагIар да коммунистий интернациональни цхьоагIон тIара дола деоаш хилар доацаш партешта хетараши цар политически гIуллакхаши масса а дагIорахьара механически цхьатарра хила деза аьлла хетачо уйлан тIара довлар. Дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIо хьахул тайп-тайпарча партешa Iоаьлча ерригача позитивни опыта аккумуляцени яра итога хьисапе. Керттерадар цхьатарра а кхетадеш, подходаш, событе лоархIам бар, хетараш вIашни нийсдаро, принципашка диллача гIо ду беррикача болама теорин политикен дегIаахара. Цу наькъана хулаш да болхлой класса ерригача революционни опыта а революционни уйлан а дунен халкъашта юкъерча масштабе юкъара выводи синтези яр. Дунен халкъашта юкъерча коммунистически боламе гIуллакхаш теоретически а политически а даькъе цхьатарра кхетаделга хьахул опыт вIашни йоаннйтара, проблемаш коллективно творчески ювцара, массане а юкъара дехараш кхоачалдара лоаттабеча къовсаме цхьан гIуллакхаш леладара процессе.

Кхетадеш да, коммунистически болама теори политикен ерригa уйлаши хетараши чугулдеш йолча кунсткамера оалачоа тара хила йиш яц. ХIара парте опыта чулоацамца нийсдала йиш я позитивни хIамашта уллув гIулакхаш цхьа оагIув мара теркал ца яр, харцахьа кхетадераш, кердадар лехара лостам гIалате белгалбар санна дола хIамаш. ТIехьара а из дерригa гучадоакх революционни къовсама практика. Дукхьала цо, къаьстта хоадам боллаш йола классови позици ларар дIадехаш йоаш яра кризис эттача хана, къоастаду тайп-тайпара йола уйлаш хетараши вIашни нийсдар мел лоархIаме да, гучайоах гIулакха цхьа оагIув мара ца туш хинна моттигаш, хьагойт тайп-тайпара йола оппортунистически, националистически, ревизионистски тенденцеш, нийсача интернационалистски позицеш тIа латтарий платформа кIийлен тIа кхотаду болхлой класса авангарди низаш.

Цуьнца цхьан дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIо бахьан лоаттабу къовсам практика гIулакха ерригa оагIонаш гучалхалца йолча хинна тIехьабаккха йиш яц. Из хьатIакхачалехьа цхьоагIо бахьан лоаттабеча къовсама Iалаьмате боккхача лоархIаме да вошал долча партешa опыт Iомвар, уж вIашни дагаювлар.

«Коммунистически дезалга гIоллaрча вай новкъостий опыта боккха теркал тIаухийт вай, — йоахар Л. И. Брежнева Берлине хиннача Европа коммунистически болхлойи партей конференце, — вай лерхI цу е вокх положенеш нийсала е цар гIалата кринтерий алхха практически опыт мара хила йиш йоацаш, имма практика ший дохаргдоаца переговор дилехьа а торо я, хIаьта из дийза даргдоацаш а да, тайп-тайпарча партешта хетараши опыта шерра вIашни нийсъяра наькъаца цу положенешка новкъостий дискуссешка лоэлар. Хетаргахьа, цу хIамах пайда баргба теорена а практикана а пайда баргба вай юкъарча гIуллакха».

Цу къамаьлаца КПСС ЦК Генеральни секретаро дIахо дегIайоалайир 1969 шера хиннача Совещане оттаьь дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIон диалектически концепци. Из концепци а партешта юкъера бартазал дIалккхара тIадерзадьча практически гIулакхий программа кIийле хинна латтар я:

— дерригача мехкашкара коммунисташ вIашни [illegible] е тайп-тайпарча хетарий нийса мах бе а гIо дергдолаш империализмана дукхьалара гIулакхаш цхьана леладар.

— вошал долча партешта юкъера бувзамаши контакташи ма могга шеръяр, беча балха хьакъехьа вIашни дагабувлараш позицеш вIашни нийсъяран ший тайпара йола механизм оттаяр.

— партей теоретически балха обобщени яр, из цхьан бара методаши средстваши арахьа тоаяр, вIашни лоаттаю информаци тоаяр, вIашни опыт йоаъар хан-ханнахьа вIашни дагабувлилга вIаштIехьдаькхар, цу даькъе дунен халкъашта юкъера теоретически конференцеш е еш.

70-ча шерашка коммунистически болам дегIаахара практика хьахьекхар, из 1969 шера хиннача Совещане белгалбаьккхача новкъа долаш хилар. Марксистско-ленински партешта юкъерча гIулакхашка тIа-тIа дукхагIа чIоагIлуш латт хIанзарча хьалашка хьежна йола интернациональни цхьоагIон норамш. Из чоалхале гIулакх да. Из дувзадена да цхьан оагIорахьара, хапаца тарлуш доаца консервативни хетараш дIадахарца, шолагIча оагIорахьа, къаенача формашца цхьан коммунистически партей интернациональни цхьоагIо а дIаяккха гIертача ревизионисташцарча къовсамца. Иштта я хIанзарча хьалашка дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIо бахьан лоаттабеча къовсама вахара вIашидухьаленаш.

ЦхьоагIо эшаш хилар коммунистически болама классови хьашташкара. ХIанзарча дунен тIарча цун хьалагара хьадоагIаш да. Из боккхача лоархIамера декхар къоастадарах тийша хургда дунен революционни процессера коммунистий авангардие позицеш чIоагIъяллар а.

Юрий КРАСИК,
философски Iилмай доктор.

(АПН).

Болх вогIа бу

«Чечингсельстрой» треста № 920 йолча дIа-хьа лелача механизированни колонна коллективо хьеш латта Къинлбаседа - Кавказски бройлерни кол тIара салхазареш лаьлду фабрика. Бройлераш кхеяра йоккха предприяти хургья. Из хьаяра укх шера дIадахийта лаьрхIад 3 миллиони 300 эзара сом ахча. Фабрика хьалхара дакъа а кхыча тайпара дьлча, аргIа болх бе йолахургья 1981 шера.

План 291 эзар сом долаш дIабахача бIь бетта 421 эзар сомах пайда ийкаб из фабрика хьеш мехколонно. Шерра доаргадаь дIахьош да планага хьежна гIишлош хьаяра эшача лаьтта аккара, лард йоллара, монтажни балхаш. Хьеш латт шиь саннропускника лаьрхIа, ветеринарни лаборатори чухургйола, складий, кхыйола помещенеш.

ХIанзалца овсаре дIахьош дар уж дерригa балхаш. Масала, дукхьала цхьан апрель бетта 210 эзар сома маьха балхаш дир, цунца цхьана май бетта — цитттъкъа 80 эзар сома маьха. Фуд бахьан? ХIана лохъенпай балха темпаш, вай республике ударни я ьгина юкйнальча объекте?

— Кхоачам боллаш дика Iалашдац тхо гIишлои материалаца Грозненски, Гудермесски кирпичикаш еча. Нохч-ГIалгIай цемент еча заводаша. ГIишлош еш деча балхашта механизаци яра йолча управлене а укхаза деча балхашта лерттIа механизаци еш яц. Масала, машинаш тIара кирпич Iоаккара автокран эп. Из ца хIилар бахьан долаш кулг-кара машинаш тIара кирпич Iойоакхаш дукха ха йоаю наха, шоаш беш бола керттера болх юкъа а буташ. Кран ца хилар бахьан долаш йоагIеча дIа ца оттаеш яда 35 эзар сома мах боли ьыпа-бетонеи плиташ.

— Хьалдетта даьлача пенашта юкъе уж дIа ца оттаярах гIишло яьза яр санна лоархIаш я. ХIаьта из гIулакх воча оагIорахьа Iатъ наха эшача алапена а. — дувц участка начальника Дудаев Махьмуда.

Кирпичех пенаш хьалдуьттaш бола И. Косумов, И. Магомадов, цу объекте хиннача дийнахьа аз хаттараш даь дуккха кхыбараш раьла бапар авансагIа шоашта деннача ахча.

— Кхоачам боллаш гIишлои материалашца тхо Iалашца дар бахьан долаш цхьоачашъе карагIдалац гIишлошьяра планаш а, хIаьта из бахьан долаш кIезига да луш дола ахча а. Из дош ма хулла сихагIа къовста ца дой укхаза болх бе тхо раьза я дац, — йоах наха. ХIаьта баъ а йоах.

Кхоачамбоацараш нийсдолийт фабрика хьаеча участка кулгалхоша а. Масала, дукхагIболча болхлошта хоеш дац бетта планах шоаш де дезар, ахчанга диллача цунах хьакургдар. Цу хьакъехьа дола гIулакх мастерашта мара хоеш дац.

Фабрика хьалъеча къахьегача ялхиек цхьа цхьан бригада карагIдьиннадац тIеххьарча хана гIишлошъяра план кхоачашъе.

Кхоачам боллаш дика вIаштIехьдаькхадац нах кхабара гIулакх а. Делкъийта гIишлонматериалийн гIишлонндустрей Аргуне йолча комбината столовера кхача бахь укхаза. Из массе хана цхьан тайпара хул.

— Цунах а кхоачамберг бар аха, — кхача тоъалеи чам боллаш баларе, — йоах наха. — Масала, хьаьхь борщ. Цу чу визткъа мара корае йиш яц коартол е дулха чIегиаг. Вермишелахи диръяьча кабуцахи латта гарнир кхыметтел бер дувзаргдоацаш лу, хIаьта дулх — кIира цкъа, эгтара дукхагIа шозза.

26 миллион сома маьха балхаш де дезаш да из фабрика хьаеш. ХIаьта уж ший ханаахьеи тешаме чакхдахар тийша да цига къахьегаш болча паьха балха хьалаш лерттIа вIаштIехьдакарах, царна кхоачам хиллал гIишлои материалаш лоаттаярах.

А. АХМАТОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДУНЕ — ЦХЬАН КIИРАГIА

МАШАРИ КХЕРАМЗЛЕН БАХЬАН ДОЛАШ

Дерригача дунен тIа чIоагIгIа могаеш тIаийцай КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев керте а волаш Советски Союза партийно - правительственни делегаце Венгре яьча официальни доттагIален визита итогаш. Визит йолча хана беркате чакхъьлина советско-венгерски переговораш, культуран Iилмаши даькъе дIаюха цхьана гIулакхаш леладара йолча кердача советско-венгерски соглашенена кIал кулгаш ладар. КПСС-ий ВСРП-ий юкъера, СССР-ий ВНР-ий юкъера доттагIали вошали тIехьа дIа-юха леладу гIулакхаш дегIадоаладара цхьана яь заявлени доазол арахьарча мехкий кепайоалоно лоархI машари кхерамзлен хилийтара йола дунен халкъашта юкъера лоархIаме акци санна.

«Советско - венгерски гIуллакхашта юкъе эгтара лоархIамегIа ярех событи а йолаш, — язду «Непсабадшаг» яхача венгерски газето, — из визит боккха дунен халкъашта юкъера лоархIам болаш а я. Цо къьгга а тешшаме а хьахьокх Советски Союзои Венгрей шоай доттагIален бувзамаш чIоагIдеш хилар. Цхьаьнха шеко йоацаш да советско - венгерски переговорий итогех ВНР-ен СССР-ен партеши халкъаши кхотаделга чIоагIдара, социалистически мехкашта юкъе дIа-юха леладу вежарашка доте гIулакхаш чIоагIдаре берхат дархилар».

Малхбузехьарча Европе чIоагIгIа вйдаь дуэ Советски Союзои Венгрей Варшавски Договоре гIоллaрча шоай союзникашца цхьана кхохкам кIаьдбара процесс чIоагIъяра, шеръяра, из юкъерфаргйоацаш хилийтара мел могар дергда аьнна Л. И. Брежневои, Я. Кадарей белгалдаьккхар. Малхбузенеевропейски мехкашкарча прогрессивни общественосто чIоагIгIа могаду Советски Союзо, кхыча социалистически мехкаша хьахьекха пачахьалкхенашта юкъера тешам чIоагIбарех европейски континента тIа тIема кхохкам кIаьдбарц тIадерзадаь практически гIулакхаш чакхдаха кийча хилар.

Дукхьал тешами тIема кхохкам кIаьдбелгеи чIоагIдарах латт, — белгалдоах «Юманите», «Унита», кхы дуккхача газеташа. Европе кхерамзле хилийтарен цхьана гIулакхаш леладарен Совещане доаньъоихой долча мехкашта юкъе цхьаннe шоллагIчоа дукхал адерни а кхы моллагIа дола а герз дукхьал ца даккхара хьакъехьара договор чIоагIдаре социалистически мехкаша оттаьча предложеней маIан.

Цу гIулакха лаьрхIа я социалистически мехкаша ерригa европейски пачхьалкхенаш, США, Канада юкъе а йолаш, политически боараме конференци гулъяра хьакъехьа социалистически мехкаша оттаьь керда йоккха инициатива а.

Советски партийно - правительственни делегаце Венгре яь визит толаме чакхъларо цIаьхка а реальни доккхеи даькъа юкъе дихьар социалистически содружества цхьоагIон кхотаена хилари чIоагIдара. Европей дерригача дунен тIей машари кхерамзлен чIоагIъяра.

ИЗРАИЛЬСКИ АГРЕССЕ ЦIЕРА ЮКЪЕ.

Йоккха хало лайнача Ливане юкъ а израильски агрессе цIи лотаенай. ШоллагIа кIира да мехка къулбехьен оагIорахьа къамагIча тайпара йоккхий топаш, форда тIарен сигаларен бомбаш, ракеташ чуетташ латта. Цхьаккха хIама сунахьа доаца бIаьш нах боабаьб, чоанаш яьй. 2000 гаргга цIенош дохадаьд е толхадаьд, 40 эзар сиг тхоа-кIийле йоацаш баха торо йоацаши бисаб.

Из дерригa — Вашингтоно хьалха а даьккха баьча израильско - египетски сепаратни бартах хьахиннар да. БIаьш эзараш Iарбий-палестинцаш чуийцача мехка дукхьала леладеча агрессивни гIулакхашца Израиль кхоачашде гIертар да законагIа йола шоай бокъонаш бахьан долаш къовсам лоаттабе могаргдоацаш цар низ боха белга, ливанцаштен царнен юкъе моастагIал доллилга, Iарбашта юкъе моастагIал доллилга.

Бокъонца гуш да тIема кхохкам лоаттабарен тIехьагIа дIайодача хана керда агрессивни акташ вIаштIехьяхараи мехка къулбехьа тIема плацдарм хьае лерхIаш ва оагIув Ливанах дIакъоастаелга а агрессора плацашка юкъедоагIаш долга.

Дукхьал Тель - Авивера хьалха а дьккха сепаратистий главара, ливански эскара майор хиннача Хаддада 18 апреле «христиански пачхьалкхе» — «паргIата Ливан» оалаш яр Ливана къулбехьа дIакхайкаьд. Цун территори 700 квадратни километр я, цига баха нах 100 — эзар сиг. Царех 40 эзар мара христианаш бац, вошаш бусалба нах ба. Къьгга гуш да «христиански пачхьалкхе» вIашагI а еча леладер Израила цига доал делга хьуладе гIертар санна гIулакх долга.

Сепаратисташа къулбехьенливански псевдопачхьалкхе дIакхайкалрах ливански къаман - патриотически низаштеи палестинцаштеи хIама тохара йолча балах санна пайда эца гIерт Израиль. Дукха ха йоацчаь Джуний яхача ливански порте цхьаккха хIамах аха ца хеташ чудера израильски тIема кема. Цул тIехьагIа цу тIа совещани йир Израила оборона министр Вейцман, израильски эскара штаба начальник Эйтан, сепаратистий главарь Хаддади, ливански консерваторий лидераш юкъе а болаш.

Дунен халкъашта юкъерча дуккхача общественосто чIоагIгIа харцахьа лоархI Израила моастагIий хьисапера акцеш. ХIаьта Ливана халкъеи правительстваи нийса гIулакх масса оагIорахьара хьал а лоац.

КХОХКАМ КIАЬДБАРА ДУХЬАЛА ДОЛА ГIУЛАКХАШ

Дукха йоккха йоацача голландски поселке Ноордвайкерхуте, Гаагана юкхе, 30—31 мае хилар кхыча мехкашцарча гIулакхий министрий боараме гулъаь НАТО Совета бIаьстанара сесси. Цига даькъа лоацаш хилар цу организацена чубоагIача 15 мехкарча эякалаша.

Сессе даькъа лоацаш хиннараша даьча къамаьлашка, цар тIайийцача коммюнике тIа белгалдир империализман реакцеи низаш Европерча а дунен тIарча а дика дохкхача позитивни гIулакхашта дукъала хилеи событей лелаи «шийлача тIема» ханашкахьа берзабен гIерташ хилар НАТО милитаристски гIозараш тIема юйчонга диллача социалистически мехкел совсе йолаш хила, гера Iоаделга сихде, дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара лардаш толхае гIертилга дуташ дац.

Сессе даькъа лоацаш хиннараш, бакъдар аьлча, кхохкам кIаьдбарах гера дIадаккхараи пайдане долаш дунен халкъашта юкъерча общественосто мел дер, цу оагIорахьа дерзаде тIехьарча хана дерригача дунен тIа деш дар деррига теркал ца деш дита могаш хилаизар. Цудукъа коммюнике тIа НАТО кхыча мехкашцарча гIулакхий министраша дешашка диллача «могаду вIашагIхийтта Штаташи Советски Союзи переговораш йолча хана стратегически герза доазув оттадаре хьакъехьа барта лхиар». «Уж раьза ба. — йоах коммюнике тIа, — ядерни герза Советски Союзои вIашагIхийттача Штаташеи сбалансированни доазув оттадаро Малхбоалехьеи Малхбузехьеи юкъерча гIулакхашта а кхерамзле Iалашъяра а юкъе лоархIаме дакъа хьолга».

Бакъда, гIулакхашка диллача НАТО Совета сессе даькъа лоацаш хиннараша шоашта могар даьд социалистически мехкашта Iоткъам бар дукхьа цу блока мехкашка гера Iоаделга сихдара. «Айзуш боагIа советски тIема кхерам» яхаш доацар дувлаш бахьанаш а доахаш коммюнике тIа НАТО мехкашта керттера дарех санна оттадаьд «Малхбузерча Европе долаш долча ядерни героа модернизаци яра» декхар. Цу хана НАТО кулгалхоша яь заявлени белгал а йоахаш цхьаккха тайпара логика йоацаш Ассошиэйтед пресс агентства язду «союзникий герзаща модернизаци яра йола решени сихагIа кхоачашъяр — из Советски Союзацара гера дIадаккхара хьакъехьара переговораш толаме чакхйоахилга Iалашдеш дола хIама да» яхаш.

СССР-ои кхыча социалистически мехкашеи, бакъдар аьлча, цкъа санна дукхаьал а дIакхайкадаьд шоашта из позице тIара къамаьл де гIертилга тIехьале йоацаш хIама хилар. ТIемица дукхьал латтара боарам лаьгIбелга, герзашцара низаши герои вIашагIтохар а кIезигдар а лаьгIделга, Европей дерригача дунен тIей машари кхерамалеи чIоагIъелга алхха гIулакхацеи конструктивни переговораш яра наькъаца мара кхоачашъургдоацаш дац.

Советски партийно - правительственни делегаце Венгрера визит чакхйоалаш цхьана яьча заявлене тIа белгалдаьккхад Центральни Европера герзашцара низаши гераи кIезигдара хьакъехьарча Венски переговорашка прогресс хилийта ярйоацаш хилар. Хоаш ма хиллара социалистически мехкий предложенеша уж переговораш соглашени практически кийчъяра наькъа тIа кхара дола хьалаш хьаду. ХIаьта хIанз малхбузерча мехкаша де дезар да цу предложенешта конструктивни жоп лулга.

Г. ШИШКИН,
(ТАСС).

НАТО мехкаша къулбехьенафрикански расисташца цхьана герзаца Iалашъю Родезера Смита режим. Укх деношка замбийски столице Лусаке выставке хьахьокхаш дар США-ий НАТО кхыча мехкашеи, хIаьта иштта ЮАР-ев хьадаьча герзий тIема гIирсеи дуккха тайпаш. Из шай лоIамерча Замбена духьала чухьийлхача расисташкарен цар халкархоинарен хьадаьккха гера дар.

СУРТА ТIА: выставке.
В. НОВИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕШАРХОЙ КЪАХЬЕГА КХЕБЕ БЕЗА

Юрта боахаме къахьегархоллаш шоай дешархой Іомабара лоархІам болаш болх лелабу Дошлакъай-Юртарча юкъерча школа хьехархой коллективо.

Цу школе производственни бригада вІашагІъеллай 1964 шера. Цу шера дика хІара шера кердача доакъошхоща дегІайоагІа на. ХьалхарЧа шерашка цар бригаде 80 саг мара вацар, уж бекъалора 5 звенона. Бригаде хьаийбора 5-ча классера денз 10-ча классашка ихачалца бола дешархой. Юкъаца цар болх болабир школана уллувча опытни участка тІа. Из 0.22 гектар мара яц. Еррига участок цар массехк дакъа деш йийкъар. хІара звенос ши-ший дакъа тІа опыт ергйолаш, минеральни а органически а удобренеш ехаргйолаш. ХІара опыта цар шоза-хоза дукхагІа теркам бора. Удобренеш юкъе йихьача доакъош тІара хьувязам дукха а лакхагІа хилар цар удобренеш ца тохаш дитача доакъошта хинначул.

Школана уллувча опытни участка тІара цар чуийцар гектарах лаьрхІача 100 центнер коарголаш, 28 центнер хьажкІаш.

Уих тІехкхьарча шерашка школен бригада 140 дешархо чувоагІаш я. Уж бекъалу 5 — 10 классий лоскошта. Бригадо школен кови юрта юкъе гІолла бодача кертера ноакъен 500 га егІай, царна сІулакх ду. Цхьабакъда. уж балхаш царна тоъам хулаш дац. Бригадана тоъац школана уллувра лаьттан чІегилг. Цудухьа школен бригадо хІара шер-шера «Назрановский» совхозаца договор ду цун кхешна болх бергболаш.

Шоай дешархой производственни бригада болх лертІа вІаштІехьбаккхара а хила безавча бесса из дІахо баьбара а шийна могар ду школен коллективо. Цхьабакъда, царна хьалхашка цхьаца халонаш увтт. Боштіача бесса дешархой производственни бригада болх лелабеш хилча, уж механизатореи балхашта Іомабе декхарийла бар совхозе кулгалхой.

«Назрановский» совхоза кулгалхоща школо чІоагІдаьдар школе автокласс вІашагІйолла совхозо новкъостал дергдолаш. Цхьабакъда, автокласс хІана а вІашагІйолланза я.

Школа производственни бригадо дукха балхаш ду совхозна кхаьчна. цун доакъошхоша болх бир шоашта къоастаяь хьаеннача 10 гектара тІа хьажкІаши, свеклаши, генараши ихедеш. Совхозе болх беча хана цар доакъошхоша дика вІаштІехьдоаккхар культурни салоІиллга а: художественни самодеятельносте тайп-тайпара концерташ увттадора, спортивни ловзараш дора, совхозе болхлошта журналаши газеташи дешар. Совхозе болх дика барца белгалбаьхар бригада дукха доакъошхой. Царна юкъе бар бригадир Костоев Тимур, Костоева Хьава, Богатырева Люба, Чархиев Накир, Мальсагов Мухьмад, Мальсагов Мухьмад-Башир, иштта кхыбараш а.

Школана уллувча опытни дакъе тІа а совхозе а дакъа балхах даьннача ахчах школо ийцай художественни самодеятельноста доакъошхоша вайпаьха костюмаш, музыкальни инструменташ, проигрыватель, спортивни инвентарь, иштта кхыйола хІамаш.

Дешархой производственни бригаде болх беш а хиннa, из школа йистеяьккха болча выпускникех 60-наь совгІа саг юртбоахама техникуме деша бахаб. ХІаьта уж саяна хьалхагІа цига деша а баха из йистеяьккхачул тІехьагІа Назрановски районе а республике а хІанз юрта боахама балхаш деш дукха а ба.

Дешархой къахьега Іомабара дешаш дукхаза а дийцад профсоюзни, партийни, комсомольски собранешка, хьехархой советашка. Уж дешаш дукхаза а дийцад даьй-наной собранешка, пар комитета заседанешка. Из болх дІахо дикагІа тоабара гІулакха решенеш яь. хІаьта хьатІейоагІача заседанешка хІара цу хьакъехьа яь решени иштта кхоачашъю хьаьюхаш докладаш йітай цуна тІехьожам бе декхарийла болчарга.

Цу бригадал совгІа школе болх беш я столярни швейни мастерскеш. Цар а дика новкъостал ду бераша къахьегам Іомабеш. Уж шакхе а мастерской тоъал дика Іалашъяь я эшача оахалаш-ца. Столярни мастерске латт станокаш, электрохерх, электрофаттаи, иштта кхыйраш. Швейни мастерске латт хІамаш тега машинаш тІалатта истолаш. Цу машинаца йийнгаш Іомаду бараькъаш даха а тега а.

Профориентационни уголок ЯЬй школе. Школе кастнасти бех завода, фабрика, совхоза болхлой. Цар къамельаш ду дешархоща шоай профессеш юкъаш а, дешархоша къахьегама специальность Іомайича бакъахьа хеташ а.

Школера дешархой а хьоашалгІа ух «Назрановский» совхоза, «Электроинструмент» завода, трикотажни фабрика, Аьлтий Юртарча ферме болхлой болча. Цига уж хьож цар деча балхаши, довз цар доаха толамаш. Иштта къахьегама тІаува хьехархоша берий безам.

Укх шера школен производственни бригадо лерхІ совхозе воашта хьаеннача участка тІа «Моша хьажкІаш кхеяра мел новкъостал ду удобренеша» яха опыт е. Ахкен хава совхоза кхашка болх бе, къахьегама звенош вІашагІйолха лаьрхІад цар, цига цу звенона баь болх школана уллувча опытни участка тІа дІахо а хьоргболаш.

А. САГОВ,
тха соб. корр.

Чакхдаьннад дешара шу. шоай аттара сакъердамегІа йола хІа — ахкан каникулаш дІайоланьй школа дешархоша. Цхьабакъда, бархІлагІен иттлагІен классаш чакхйоахаш бараш салаІа мукъа бац. царга евар геттара белгало-кламе хІа я: школашка дІалуш я экзаменаш. Массанахьа санна, Грозненча № 41 йолча школе а кхьачий из за. Укхаза укх шера юкъера дешар чакхдаьнна воалаш ба 75 саг. Тахан цар дІахьожа деза итт шера шоаш Іамаш мел кІоарга Іомадаьд. ХІаьта кхоана царга хьежаш да доккха вахар. керда наькъаш. Никъ ирзе хилба шуга, хьамсара кагий нахи мехкарийи!

СУРТА ТІА: сочиненех экзамен дІалуш ба 41-ча школа итт класс чакхйоахараш. Хьалхарча плане (аьрдехьара аьттехьа) тІехдика дешаш бола комсомолоцаш Зайцев Петя, Бовarева Лена, Межидова Марина.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Советски Эскаре гІулакх деш хІара къонача саго ший аттара хьамсарагІен бехктохамегІеи дола декхар лоархІ. Цудухьа хІара шера шозза — бІаьстии гурахьеи — Даьхено шоашта хьалхашка оттадеш дола из сийдола декхар кхоачашдара боаккхаш бола гІа дІабодалуш ца деза гІулакх дикек тІехдикеи кхоачашдергда аьле дув буаш тІаэц цар тІема присяга.

Самардийнаьа В. И. Ленина цІерагІча майда тІа шоаш эскархой хилара тІема присяга тІаэцаш бар укх шера Советски Эскаре гІулакх де аьнна тІахьийха Грозненски гарнизонера кагий нах.

СУРТА ТІА: Советски Эскаро шийна тІадужадеш дола гІулакх кхоачашде аьлла Саратовера венача къонача салтечун Ягудин Рафаэли присяга тІаэцарна ловпа боаккхаш ва «Красный молот» заводера инженер. Сийлахь - боккхача Дай-мехка тІема довзъошко, дукхача тІема совгІатий кавалер, гварде капитан Хьаухаев Берса Мальмад.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ФУТБОЛ

ЯЬККХА КОТАЛО ТЕШАВЕШ Я

ШоллагІча июне мехка чемпионате илхайттлагІа тур чакхйоаккхаш яр хьалхарча лигера командаш. Цу дийнахьа «Терекo» С. Орджоникидзе цІерагІча стадионе тІаийцар Симферополера «Таврия».

Футбол езарашта дика йовзаш я Крымера команда. 1974-ча шера дена хьалхарча лиге ловзаш хьайоагІа из массаза а белгала хинний лига лидерех цаІ хиларца. Цун мугІарашка хьалхйийнаб лаккхерча лиге а СССР вІашагІтехача команде а ловзаш бола футболисташ. Чемпионата ловзарашка «Терекии» «Таврии» хьалхагІа яхказа вІашагІкхийттавр. Кхоза котбаьшаб вай мехкахой, шозза — вай хьаьший. хІаьта цкъа мотт цхьаккха команда кот ца йоалаш чакхъьннай. Къаьста аьттув боацаш хилар вай командана соакха царна юкъе Гросне хиина вІашагІкхетар. Цу наькъа счет 4:1 а йолаш котало яьккхар хьаьшаша.

Цхьабакъда укх шера гІулакх чІоагІа телхад Крымерча футболистий. Аьача кхоачам ба, турнирни таблице команда дІаяхача цІерпа ювзалуш йоацача 22-ча моттиге из латташ хилар. Иштта пхийттлагІча туре Орджоникидзе счет 3:1 а йолаш из эшаьй моттигерча «Спартако». Дале а цу гІуллакх «Таврияца» долча вІашагІкхетарга шоашта цІенхаштта кийчо ца е боккъо ца хулга кхетадеш бац юх а керттера тренер В. А. Кириченко бола «Терекa» футболисташ. ХІана аьлча вІаштта массехьза ийшачул тІехьагІа шоай гІулакх тоаде «Таврия» хьожагІйолта ховш дар.

Из уйла баькйир ловзара хьалхарча таймо. Хьалхарча минутешка дена ца соцаш делхаш хиннача догІо новкъарло еш а шина а командана футболисташ кадай а толамга дуга наькъаш леха гІерташ а ловзар. Бургац чутоха аьттув болаш моттигаш ийцьелар фусамдаьита юкъе В. Якушкина, В. Чирвай. Цхьабакъда сакхьа вар хьаьший вратарь В. Медников, цул совгІа, гІулакх чакхдаларга кхьачача гІалат бувлар фусамдай. ХІаьта хьаьший командера къаьстта хьнаре ловзар масса бола полузащитникаш С. Матухно, О. Козар.

Дале а, «Терека» ловзар тактически даькъе толашагІа хетар. Белгалдаккха деза, йоацан латтача хьалашка гаьнара бургаваш наІараш-ка хьежадеш еттарах беркат дарехилар цар дикагІа кхетадеш хинниаха. Иштта, 33-ча минуте В. Чирвас таьнара теха бургац вратара наІара нійкхача, кхьярел хьалхагІа цуша тІаккхьачача А. Якушкина хьаьший паІарашка чутехар. 1:0 йола счет кхы хувца ца луш чакхъелар хьалхара тайм.

ШоллагІча тайме В. Якушкина метта В. Павленко ловза араваларо кхы а иргІа йир «Терека» атакаш. Тайм йолаенна ийсса бархІ минут ялаехьа геттара масса шоай штрафной майда чу ваьна Павленко хьаьший защитникаша гІояа вожавара судахочо хьакхаьчна пенальтех бурган чутехар «Терека» форварда. Цул тІехьагІа кхо минут яьлча юха а белгалваьлар В. Соколова шийгахьа хьаккхесха бурган кертала чутеха Павленко. Иштта счет 3:0 а йолаш чакхдаьлар из сакъердаме ловзар. ХІанз турнирни таблице. 17-ча моттиге я «Терек».

С. ПАРЧИЕВ.

Цу дийнахьа хьалхарча лиге хиннача кхыдола вІашагІкхетараш иштта чакхдаьннад: «Пистру» — «Шиньник» — 1:0, СКА (Од.) — «Факел» — 1:1, «Спартак» — «Жальгирис» — 4:0 «Спартак» (Ивано-Франковск) — «Динамо» 2:1, «Спартак» (Орджоникидзе) — «Металлист» — 4:0, «Кубань» — «Металлург» — 3:2, «Спартак» — (Нальчик) — «Днепр» — 1:1, «Памир» — «Уралмаш» — 3:0 «Алга» — «Звезда» — 2:1, «Торпедо» — «Трактор» — 1:0. «Колхозчи» — «Кузбасс» — 0:0.

ТАХАН — ГОНАХЬАРА ІАЛАМ ЛОРАДАРА ДЕРРИГДУНЕН ДИ

ХІара шера столични улицашка дукхагІа лел автомашинаш. Цудухьа бакъда машинаша араккхуша газаш а дукхагІа хулаш хилар. Автомобилий моторашнара араювла зене газаш кІезигьяра тІехьа болх беш я транспортни юртбоахама машинашъярех Министерства двигателий токсичноста Центральни Іалма - тохкамa лаборатора коллектив.

Цу лабораторе коллективо кийчъю араккхувеa токсични веществаш кІезигьярая газашта нейтрализаци яран конструкцеши устройстваши. Цул совгІа лабораторе коллективо кийчъю оттара кІезигагІа токсичность йолаш автомобилий двигателаш ийсьяра методика. семинараш ю автобоахамайн ГАИ органийн болхлошца.

Суртaш тІа: 1) лабораторе болхлой Москварча Йоккхача Академически улицагІа лелача автомашинашка хьожаш ба. ХІара шера 5 эзар совгІа автомобилага хьож уж. Цул тІехьагІа отта а еш кийчъю тайп-тайпара рекомендацеш.

В. БУДАНА сурт.

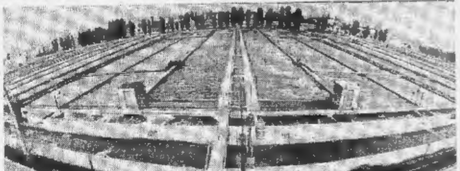

2) Киев. Хьалхеш латт Іоуха бІеха хиш биологически цІендара йола Бортнически станци.

О. ДИКАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ФЕ ХИЛА

Наькъа лелара бокъонех водитель декхарийла ва лаьрххІа сигнал телаш йоагІача транспортни средствана никъ бита а нагахьа сапна эшаш хуле цкъ машина соцае а. ХІаьта иштта да патрульни автомобилеш е мотоциклаш тІехьа а йолаш сигнал телаш спецмашина йоагІача хана а.

Бакъда, из бокъо йоагІача тайпара кхоачашъяц цхьаболча водителаша. цар никъ ца битар бахьан долаш авари хила йиш йолаш моттигаш ийслу. Цу тайпарча гІулакха бекке бола водителаш административни бехктохаме оза боагІа.

Наькъа водача хана водительсии удостоверени шийга долаш хила веза водитель, хІаьта машина номерной знак йоаллаш а хила еза. Номераш йоацача «Верховина» яхача мопеда водитель Сырцов Валентин правашь йоацаши мопед лалла Іомавалланзен хиннав Грозненча Индустриальни улицагІа водаш гІашлочоа мопед тІатехача хана, хІаьта ше а чІоагІа лозавар больнице вихьав.

Транспортни средствашь ехи лехкалга наькъа хьалашка хьежжа хила деза. Бакъда, дукха ха йоаццаш праваш хьанийца, машина бокъонаш лалла Іомабаланза бола водителаш цхьа бахьан а дукхалеийсъелча беха а бехе хьовз, тІаккха цар авареи ю.

Ростов — Баку яхача трассагІа водаш «Жигули» яха ший машина бокъонагІа йоагІачул сих а яь хьалхайодача машина гарга волаш водача хана цуна шиш машина тІетехай А. Гусейнова. Водитель а пассажираш а чІоагІа лозабаь больнице бихьаб.

ТІехбоала бокъо йоацача моттигашка гІолла тІехбуллача гІашлой бехкагІа, къаьстта къоаной бехкагІа аварешь хулаш моттигаш ийслу. Цу тайпара гІулакх ийсденна лозабаьб пенсионераш Н. Н. Афанасьеви Д. П. Черновам.

ДІадахача кІирагІа (24—31 мае) республика наькъашка 56 авари хиннай, 8 саг веннав, 21 саг лозавaь.

НГІАССР МВД ГАИ.

Кагий нахи мехкарийи

№ 4 йолча юкъерча профессионально-технически училище 1979—1980 дешара шера дешархой деша дІачуэцилга.

ДІАХОЙТ

укх специальностех:

8 класс чакхъяьккхараща:

1. Бурильщика гІонча.
2. Автомобила ремонт ю слесарь.
3. Электрогазосварщик.
4. Электромонтер.
5. Химически анализа лаборант.

Дешаре ха — 3 шу.

Училище чакхъяьккхараща дІалу юкъера образовани яккхарах дола диплом, 3—4 разрядагІа квалификаци а лу.

ТІехдика дешаш училище чакхъяьккхараш вузашкеи военни училищешкеи деша хьожабу.

10 класс чакхъяьккхараща.

1. Бурильщика гІонча.
2. ГІишлонхо-отделочник: штукатур, маляр, плиточник.

Дешара ха — 1 шу.

Училище чакхъяьккхачул тІехьагІа 3—4—5 разрядагІа квалификаци лу.

ТІехдика дешаш чакхбаьккхараш льготни условех вузе деша хьожабу.

Деша воагІачо хьачудала деза документаш:

1. Дешархочуна дай-ноаной заявлени.
2. Образованех дола тешал.
3. Ваь ха тІайола тешал (16 шу даьнначара — паспорт).
4. Вахача моттигера справка.
5. Школера характеристика.
6. Автобиографи.
7. 3 x 4 размер йолаш ялх фотокарточка.

Медицински комиссегІа чакхоал училища енача направленех.

Медкомиссех чакхваьннар экзаменаш йоацаш училище деша дІачуэц.

Училища адрес: г. Грозный, 364029, 12 участок СГПТУ-4, Автобусаш №№ 13, 24, 25, трамвай № 5, «12 участок» яхача уж соцача кхаччалца.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ГІИШЛОНХОЙ БАЛХА ГОВЗАЛ ІОМАЕ ЛОВЧАР ТЕРКАМГА!

№ 11 йолча Грозненски юкъерча городской профессионально-технически училище

ДІАХОЙТ

укх профессех керда дешара шера дешархой деша дІачуэцаш хилар:

1. Маляр (гІишлош ечa болх бе);
2. Штукатур-облицовщик-плиточник;
3. Каменщик-бопатен аьшкабетонни конструкцешта монтаж ю монтажник;
4. Слесарь-сантехник, газосварщик;
5. Юрташка гІишлош хьалъю мастер.

Деша дІаэц 15 шу даьнна а кхы боккхагІа а бола, 8 — 10 классаш чакхъяьккха бола кагий нахи мехкарийи.

Деша багІара ханаш:

8 класс чакхъяьккхараща — 3 шу;

10 класс чакхъяьккхараща — 1 шу.

Училища керд ача дешара комплексе болх беш а дешара производственни оборудованеца дика Іалашъяь а я. Дешархой мах боацаш кхачанца, обмундированеца, общежитеца Іалашбу, хІаьта 10 класс чакхъяьккхараш стипендица а. Деша багІача хана дешархошта производственни дешар Іомадеча хана баьча балхах 50 процент боарам болаш ахча тел.

Училище деша ваьгІаш аькках ха къахьегама стажаца дІалоархІ. Юкъера профтехучилище чакх а яьккха экзаменаш дІаеннараща юкъера образовани профессии яларах дола диплом дІалу.

ТІехдика диплом а эцаш чакхбаьнна дешархой болх баь хилара стаж йоацаш вузе деша дІа а эц льготаш а лу царна.

Училище деша воагІачо хьачудала деза ер документаш:

1. Директора цІерагІа язъь заявлени;
2. Дийна хилара документ;
3. Вахача моттигера справка;
4. Ваь ха тІайола тешал е паспорт;
5. фотокарточкаш (размер 4 х 6 йолаш);
6. Медицински справка.

Документаш дІачуийду 8 сахьат даьлча дена 17 сахьат даллалца.

Училища адрес: город Грозный, Старопромысловски района, Катаяма цІерагІа керда поселок, Шефски улица, 23, цига ва йиш я Центральни рынкера йоагІача №№ 4, 6, 26а, 11а йолча автобусашца Ташкала яхача уж соцача кхаччалца, е № 11 йолча автобусаца 7-гІа линия яхача кхаччалца.

Кагий нахи мехкарийи

Грозненски мехкдаьтта техникуме 8-чеи 10-чеи классашкара дешархой хьех техникума хьехархошцеи дешархошцеи вІашагІкхетара сайре йолча.

САЙРЕН ПРОГРАММА:

1. Специальностеш юкъаш хьехархошех дешархошех ду къамаьлаш.
2. Художественни самодеятельноста концерт.

ВІашагІкхетара сайре хул 1979 шера 14 июне 17 сахьат даьлча Грозненча 1-гІа Мая цІерагІча бешa.

ДИРЕКЦИ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА
ГОНАХЬАРА ІАЛАМ ЛОРАДАРА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДИ

9.00 — «Ха».
9.05 — ІуйранаРа гимнастика.
9.05 — «Къона фусамнана Ингушетии» яха телевизионни спектакль. Йистеяьча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Гонахьара Іалам лорадара дунен халкъашта юкъера ди. Телевизионни документальни фильмай программа. «Заповедно хьуна гІа дуннараш», «Байкальски заповедник».
15.30 — «Горизонт». Ленинградера передача.
16.30 — «Налеш доаз лудувна». Армянски халкъа ашарий концерт. Ереванера передача.
17.00 — Берашта дола фильм. «Домино» яха телевизионни художественни фильм.
18.00 — «Дьеканца» яха телевизионни журнал.
18.30 — «ХІара сурта тІа мала ба».
19.15 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Іалмай вахар». Интервидени.
19.30 — Ф. Лист. Номер 2 бола концерт.
19.50 — СССР халкъа артиста М. Ульянова выступлени.
20.10 — «Сийлахь - боккха Даймехка тІом» яха кинопроизведени. «Кавказ лорадеш баь тІомь» яха ийсагІа фильм.
21.00 — «Ха».
21.35 — Бера дунен халкъашта юкъерча шераг. КхоагІа передача.
21.05 — «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.
22.30 — А. С. Пушкин ваь 180 шу дизарга. А. С. Пушкина стихех дола телевизионни музыкальни фильма премьера.

II ПРОГРАММА

17.30 — А. С. Пушкин ваь 180 шу дизарга. Кинопрограмма.
18.20 — «Нохч-ГІалгІайчу тІаьх». Информационни программа (эрсий а гІалгІай а меттала).
18.45 — «Дунен халкъашта шкъере обозрени» (нохчий меттала).
18.55 — Хоамаш, реклама.
19.00 — Футболаш йола СССР чемпионат ЦСКА — «Динамо» (Тбилиси). 2-гІа тайм. ЦСКА стадионера трансляци.
19.45 — «Ловзаш мудакиш» яхача вокально - инструментальни ансамбла концерт.
21.15 — «Дунен халкъашта юкъерча конкурса лауреата Селивестина дІалаьх.
21.40 — «Монрована хьона яха саг» яха художественни фильм.

I ПРОГРАММА
6 ИЮНЬ
А. С. ПУШКИН ВАЬ 180 ШУ ДИЗАР.

8.00 — «Ха».
8.40 — Іуйранара гимнастика.
9.05 — «Кинопизьбара клуб».
10.05 — Халкъа инструментий концерт.
10.35 — «Сийлахь-боккха Даймехка тІом» яха кинопроизведени. Кавказ лорадеш баь тІомь яха ийсагІа сери. Йистедаьча кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Хьа къахьегам, хьа сийле ер». Хроникально - документальни фильм.
16.10 — В. Локтева цІерагІча пионерий халкъарий ансамбла концерт.
16.35 — Истори ваьгІаш. «Хьалхарча пятилетькай гІишлош».
17.10 — «Кагирхой адресаш».
16.05 — «Шоаш дола моттиг ялйоазийта, зуршакчаш!».
18.30 — «Берашта йола стихаш».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — Футболах бола СССР чемпионат. «Шахтер» (Донецк) — «Динамо» (Киев). Донецкера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — А. С. Пушкин ваь 180 шу дизарга. «Москвера моттигаш — хьамсара моттигаш». Йистеяьча — «Тахан дунен тІа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

17.30 — «Лаха, кердаоагІаргна аьона». Республиканск й тенцкий театра спектакль (нохчий меттала).
18.15 — Киножурнал.
18.25 — «Нохч-ГІалгІайчу тІаьх». Информационни программа (эрсий а нохчий а меттала).
18.45 — «Халкъа творчество» (нохчий меттала).
19.20 — Дешаца а гІулакхаца а кхетамца а хьийс. «Коллектива сийле хьа сийле я» (гІалгІай меттала).
19.30 — Киножурнал.
19.40 — «Даьхьараш хийцадара къаьстта теркам тІабьайита».
19.55 — А. С. Пушкин ваь 180 шу дизар «Сийлахь-боккхача поэтах дола лоаш» (нохчий меттала).
20.05 — «Бийса хьаькъал хийна шуа. бераш!».
20.15 — «Правда» газета политически обозревателя Ю. А. Жукова дунен халкъашта юкъерча темах йола беседа.
21.00 — Бернстайн. Серенада.
21.40 — «Нагахьа саьна са бедам боде» яха телевизионни художественни фильм.

РАДИО

5 ИЮНЬ

6.40 — «Юртара Іуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Корта бохабу малоний мелачка къовсам догІабе! «Альголаш а саг а». Медицински Іилмий кандидата М. Дальсаева беседа (эрсий меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.35 — Ашараш (гІалгІай меттала).
8.45 — «Коммунистически парти советски халкъа авангард я». Беседа (нохчий меттала).
9.15 — «Тхога язду» яха радиовыпуск (гІалгІай меттала).
9.30 — «Къона техника» (гІалгІай меттала).
16.00 — Передачий программех лаьттачах бола хоамаш (эрсий меттала).
16.01 — «Маоистана оттабьарана Кампучи деладу зуламаш». Беседа (эрсий меттала).
18.15 — ТІехьабусараш боацаш болх бар! Самашкински консервни завод сезон тІаьхьоачача хана (нохчий меттала).
18.30 — «Юрта къахьегамхой, шоана дола концерт» (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

Хоттисал

Тахан республике гІоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, юкъ-юкъе догІа а делхаш, малхбузехьара секунде 3 — 7 метр чІоагІа, цхьайолча хана 17 метрага кхоачаш, мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 18 — 23. Грозне 20 — 22 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш морхаш а йолаш, лаьгІо догІа а делхаш, малхбоалехьара секунде 5 — 10 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилен фегара температура буйсана 8 — 13, дийнахьа 20 — 25 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул. 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителя — 9-24-03; бехктоккама секретаря — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02255. «Грозненский рабочий» издательства, типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3465.